

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΟΛΟΓΩΝ

Η αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας

23^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου

Εισηγήσεις:

Δημήτρης Αυγητίδης	Ιωάννης Μούργελας
Ιάκωβος Βενιέρης	Γεωργία Μπεχρή - Κεχαγιόγλου
Νικόλαος Ελευθεριάδης	Αργύρης Οικονόμου
Ιωάννα Καλαντζάκου	Νικόλαος Πιμπλής
Αντώνιος Καραμπατζός	Νέλλη Τζάκου - Λαμπροπούλου
Έφη Κιρινή	Γεώργιος Τριανταφυλλάκης
Λάμπρος Κοτοίρης	Δημήτρης Τοιμπανούλης
Αντώνης Μεταξάς	Ματθίλδη Χάρισμα

Παρεμβάσεις:

Χάρης Αποστολόπουλος	Δημήτριος Λαδάς
Ιωάννης Βελέντζας	Μαρία-Αργυρώ Λιάππα
Ευαγγελία-Μαρία Θωμά	Ιωάννης Λιναρίτης
Πόπη Καλαμπούκα	Άννα Μήτσου
Βασίλειος Καραγιάννης	Αριστέα Μαρούδη - Σινανιώτη
Νικόλαος Κατηφόρης	Μαρία-Χριστίνα Χατζηιωάννου

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Η αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας

23^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου
Αλεξανδρούπολη, 1, 2 & 3 Νοεμβρίου 2013

Εισηγητές:

Δημήτρης Αυγητίδης	Ιωάννης Μούργελας
Ιάκωβος Βενιέρης	Γεωργία Μπεχρή – Κεχαγιόγλου
Νικόλαος Ελευθεριάδης	Αργύρης Οικονόμου
Ιωάννα Καλαντζάκου	Νικόλαος Πιμπλής
Αντώνιος Καραμπατζός	Νέλλη Τζάκου – Λαμπροπούλου
Έφη Κινινή	Γεώργιος Τριανταφυλλάκης
Λάμπρος Κοτσιρης	Δημήτρης Τσιμπανούλης
Αντώνης Μεταξάς	Ματθίλδη Χάρισμα

Παρεμβαίνοντες:

Χάρης Αποστολόπουλος	Δημήτριος Λαδάς
Ιωάννης Βελέντζας	Μαρία-Αργυρώ Λιάππα
Ευαγγελία-Μαρία Θωμά	Ιωάννης Λιναρίτης
Πόπη Καλαμπούκα	Άννα Μήτσου
Βασίλειος Καραγιάννης	Αριστέα Μαρούδη – Σινανιώτη
Νικόλαος Κατηφόρης	Μαρία-Χριστίνα Χατζηιωάννου

Το δίκαιο της εξυγίανσης και αναδιοργάνωσης των τραπεζών: Από την εξαίρεση στον κανόνα

Δημήτρης Γ. Τσιμπανούλης
Δ.Ν., Δικηγόρος

A. Ratio και χαρακτήρας των διατάξεων περί μέτρων εξυγίανσης και ειδικής εκκαθάρισης τραπεζών

1. Ειδική εκκαθάριση vs πτώχευση των πιστωτικών ιδρυμάτων

Οι τράπεζες παρέχουν υπηρεσίες ζωτικής σημασίας στους πολίτες, στις επιχειρήσεις και στην ευρύτερη οικονομία, όπως η συγκέντρωση καταθέσεων, ο δανεισμός και η λειτουργία των συστημάτων πληρωμών¹. Λειτουργούν σε μεγάλο βαθμό με βάση την εμπιστοσύνη και πολύ γρήγορα μπορεί να καταστούν μη βιώσιμες, εάν οι πελάτες ή και οι αντισυμβαλλόμενοι τους χάσουν την εμπιστοσύνη στην ικανότητά τους να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους^{2,3}.

Αν οι τράπεζες υπήγοντο σε καθεστώς πτώχευσης όπως οι άλλες εταιρίες και επιχειρήσεις και εκκαθαρίζονταν σύμφωνα με τις διατάξεις του κοινού δικαίου για την πτώχευση, η έκταση των μεταξύ τους αλληλεξαρτήσεων (π.χ. διατραπεζικός δανεισμός, συμμετοχή σε συστήματα πληρωμών), αλλά και η βασική λειτουργία τους, η αποδοχή καταθέσεων από το κοινό, θα οδηγούσαν αδιαμφισβήτητα σε συστημική κρίση το όλο χρηματοοικονομικό σύστημα, αφού τα προβλήματα μιας τράπεζας μπορούν εύκολα να μεταδοθούν οιονεί μολυσματικά σε ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό σύστημα⁴. Εξάλλου, οι τράπεζες είναι ασυγκρίτως περισσότερο ευάλωτες από τις κοινές επιχειρήσεις σε θέματα εμπιστοσύνης έναντι των αποτα-

---

1. Βλ. και Δ. Τσιμπανούλη σε Ε. Περάκη, Το Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας, 7^{ος} τόμος / 2005, σελ. 267.

2. Βλ. Χρ. Γκόρτσιο, Εισαγωγή στο Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο: το Διεθνές Τραπεζικό Δίκαιο μέσα στο Σύστημα του Διεθνούς Χρηματοπιστωτικού Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη 2011, σελ. 19-20.

3. E. Avgouleas, Governance of Global Financial Markets: the Law, the Economics, the Politics, Cambridge University Press 2012, p. 23.

4. S. V. Ragalevsky and S.J. Ricardi, Anatomy of a Bank Failure, BLJ / 2009, p. 868., B. J. Attinger, Crisis Management and Bank Resolution, Quo Vadis Europe?, ECB Legal Working Paper Series No 13 / December 2011, IMF, Crisis Management and Resolution for European Banking System, WP/10/70, 2010.

μιευτών⁵. Αν η εμπιστοσύνη των τελευταίων κλονισθεί και αυτοί αποσύρουν τις καταθέσεις τους από την τράπεζα (bank run)⁶, η έλλειψη ρευστότητας που θα προκληθεί, θα οδηγήσει, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, την τράπεζα σε αδυναμία εκπλήρωσης των υποχρεώσεών της^{7 8}.

Υπό περιστάσεις, το πρόβλημα μιας τράπεζας μπορεί να προσλάβει γενικότερες διαστάσεις και να προκύψουν και σοβαροί κλυδωνισμοί στην όλη οικονομική και κοινωνική ζωή μιας χώρας, με απρόβλεπτες συνέπειες. Μέχρι στιγμής, το πρόβλημα αυτό αντιμετωπίστηκε σε εθνικό επίπεδο είτε εκ των ενόντων είτε με νέες εθνικές ρυθμίσεις που ρυθμίζουν θέματα αφερεγγυότητας τραπεζών, με τρόπο ώστε να αποφεύγεται η υπαγωγή τους σε καθεστώς πτώχευσης κατά τις κοινές διατάξεις, και πάντως χωρίς ειδικό παράγωγο ενωσιακό δίκαιο που θα τάμει ειδικά ως προς τις τράπεζες θέματα παράγωγου ενωσιακού δικαίου και δη των εταιρικών οδηγιών, ιδίως δε της Δεύτερης Εταιρικής Οδηγίας. Οι ρυθμίσεις αυτές αποβλέπουν στην αποφυγή της «άτακτης» πτώχευσης πιστωτικών ιδρυμάτων και στη διασφάλιση της συνέχισης της παροχής των κρίσιμων τραπεζικών εργασιών, ιδίως με τη μεταφορά των καταθετών που καλύπτονται από το εθνικό σύστημα εγγύησης καταθέσεων σε νέα («μεταβατική») ή σε υφιστάμενη λειτουργούσα τράπεζα, έτσι ώστε να μην τίθεται καν ζήτημα ενεργοποίησης των εθνικών συστημάτων εγγύησης καταθέσεων. Είναι αυτονόητο ότι τα μέτρα αυτά μεταβάλλουν ποιοτικώς, ποσοτικώς ή και χρονικώς τις απαιτήσεις δανειστών κατά του πιστωτικού ιδρύματος που υπάγεται στο καθεστώς αναδιοργάνωσης. Συγκεκριμένα, είτε οι απαιτήσεις τους μετατρέπονται αναγκαστικώς εκ του νόμου σε κεφαλαιακή συμμετοχή (debt to equity) είτε περικόπονται («κουρεύονται» / “hair cut” / debt write down) είτε επιμηκύνεται ο χρόνος εξόφλησής τους. Δυνατή είναι και η συνδυαστική χρήση ορισμένων εκ

5. D. Tsibanoulis, Recovery and Resolution of Credit Institutions – Crisis Resolutions tools in the EU, in *Revista de drept bancar și financiar* 1/2013, p. 14.

6. Eva Hüpkens, Insolvency – why a special regime for banks? *Current Developments in Monetary and Financial Law*, vol. 3, 2003, p. 12.

7. Βλ. μεταξύ άλλων Γ. Θεοχαροπούλου, Η συμβολή των μετόχων σε περίοδο αφερεγγυότητας των τραπεζών για την αποτροπή πτώχευσης: Πραγματικότητα ή ψευδαίσθηση;, ΕΕμπΔ 2003, σελ. 786 επ., Ε. Περάκη, Ο ν. 3458/2006 για την εξυγίανση και εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων, ΧρηΔικ 2007, σελ. 13 επ., Π. Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου, Η λειτουργία των κοινοτικών και μη πιστωτικών ιδρυμάτων και η λήψη μέτρων μετά το ν. 3458/2006, ΔΕΕ 4/2007, σελ. 428, Ελ. Μουσταίρα, Οδηγία 2001/24/ΕΚ για την εξυγίανση και την εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων, Αρμενόπουλος 2005, σελ. 321, Κ. Μποτόπουλου, Η εκκαθάριση των τραπεζών: ένας αιελής θεσμός, ΔΕΕ 1996, σελ. 675, J.P. Deguée, The winding up directive finally establishes uniform private international law for banking insolvency proceedings, EBLR 2004, σελ. 101.

8. Για τις συνέπειες της κατάρρευσης των συστημικά σημαντικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων πρβλ. Avgouleas, σελ. 134-136.

των επιμέρους μεθόδων. Τις περισσότερες φορές τα ειδικά αυτά μέτρα δε λαμβάνονται οικειοθελώς, από τους δανειστές του πιστωτικού ιδρύματος σε συνεργασία με το ίδιο το πιστωτικό ίδρυμα, αλλά απαιτείται η άνωθεν (δικαστική ή κρατική/διοικητική) επιβολή τους. Στις περιπτώσεις της αναγκαστικής επιβολής αυτών των μέτρων μπορεί να τεθεί θέμα συμβατότητάς τους με συνταγματικές διατάξεις, όπως αυτές που κατοχυρώνουν την οικονομική ελευθερία και την ιδιοκτησία (άρθρα 5 παρ. 1 και 17 του Συντάγματος), καθώς και την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος), με το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αλλά και με διατάξεις των Εταιρικών Οδηγιών (ιδίως με τα άρθρα 25, 29, 30 και 42 της 2^{ης} Εταιρικής Οδηγίας (αύξηση κεφαλαίου, δικαίωμα προτιμήσεως, μείωση κεφαλαίου και ίση μεταχείριση μετόχων), με τα άρθρα 7 και 8 της 6^{ης} Εταιρικής Οδηγίας και με τα άρθρα 5 και 12 της Οδηγίας για τη δημόσια πρόταση εξαγοράς).

Οστόσο, παράλληλα χρειάστηκε και η κεφαλαιακή ενίσχυση των τραπεζών, για να είναι δυνατή η ισοσκελισμένη μεταβίβαση στοιχείων ενεργητικού και παθητικού στο μεταβατικό ή σε υφιστάμενο πιστωτικό ίδρυμα (βλ. σχετικά κατωτέρω, υπό Β., 4.2.2.). Το θέμα της κεφαλαιακής ενίσχυσης, συνδεδεμένο με την προβληματική των κρατικών ενισχύσεων (βλ. κατωτέρω υπό 2, υποσ. 10), αποτελεί ένα εξόχως ευαίσθητο ζήτημα, η δικαιοπολιτική αντιμετώπιση του οποίου επιχειρείται μέσω της αναζήτησης μεθόδων κατάργησης ή μεταβολής απαιτήσεων κατά των τραπεζών (bail-in), έτσι ώστε να περιορισθεί στο ελάχιστο δυνατό η ανάγκη κεφαλαιακής ενίσχυσης με κρατικούς πόρους⁹.

Σημειωτέον, πάντως, ότι το εισαχθέν σε αρκετά κράτη και συζητούμενο σε ευρωπαϊκό επίπεδο (βλ. αμέσως κατωτέρω υπό 2.) θεσμικό πλαίσιο της εξυγίανσης και αναδιοργάνωσης των πιστωτικών ιδρυμάτων δεν θα εφαρμόζεται εξαιρετικώς σε πιστωτικά ιδρύματα με ειδικά χαρακτηριστικά (π.χ. σε συστημικά και μόνον πιστωτικά ιδρύματα), αλλά θα είναι γενικής εφαρμογής. Και τούτο ορθώς, προς διασφάλιση, μεταξύ άλλων, και ίσων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων (level playing field). Σε κράτη, εξάλλου, με εγγενή χρηματοοικονομικά προβλήματα, μεταξύ των οποίων και δημοσίου χρέους, η πώχευση κατά τις κοινές διαδικασίες ακόμη και σχετικά μικρού μεγέθους πιστωτικού ιδρύματος που θα ενεργοποιούσε το μηχανισμό εγγύησης καταθέσεων θα μπορούσε να έχει ψυχολογικής φύσεως επιπτώσεις στη συμπεριφορά των καταθετών, οι οποίοι ενδεχομένως να απέσυραν τις καταθέσεις τους και από άλλα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας. Αν περισσότερα, έστω και μικρά, πιστωτικά ιδρύματα περιήρχοντο σε

9. Βλ. σχετικά Liikanen Report (High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector), Brussels, 2 October 2012, σελ. viii και 103 και Impact Assessment της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συνοδευτικό της Πρότασης Οδηγίας για την εξυγίανση και την αναδιοργάνωση των πιστωτικών ιδρυμάτων (COM2012) 280 final, SWD(2012) 167 final, Brussels, 6.6.2012, SWD (2012) 166 final), σελ. 56 επ. και 124 επ.

αδυναμία, η δημιουργία, σε τέτοιες περιπτώσεις, συστημικού προβλήματος που θα έθιγε ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό σύστημα μιας χώρας, θα ήταν πολύ πιθανή, με αποτέλεσμα, πάλι την ανάγκη ενεργοποίησης έκτακτων μηχανισμών, για να προληφθεί η αφερέγγυοτητα πολλών έστω και μικρών πιστωτικών ιδρυμάτων (too many to fail).

Για όλους αυτούς τους λόγους, όπως ρητώς ορίζεται στο άρθρο 68 παρ. 1 στοιχ. α' του ν. 3601/2007, «πιστωτικό ίδρυμα δεν δύναται να κηρυχθεί σε πτώχευση ούτε είναι δυνατόν να ανοίξει επ' αυτού προπτωχευτική διαδικασία εξυγίανσης». Για τα πιστωτικά ιδρύματα θεσπίζονται ειδικοί κανόνες εξυγίανσης, σε σχέση με τους προβλεπόμενους στον Πτωχευτικό Κώδικα. Δεν αποκλείεται, βεβαίως, η υπαγωγή πιστωτικού ιδρύματος απλώς σε καθεστώς ειδικής εκκαθάρισης (άρθρο 68 ν. 3601/2007), χωρίς να προηγηθεί η εφαρμογή των ειδικών διατάξεων για την ανάκαμψη και την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων του Κεφαλαίου ΙΒ' του ν. 3601/2007 (βλ. κατωτέρω υπό 2). Το πλαίσιο των διατάξεων για την εξυγίανση και ανάκαμψη / αναδιοργάνωση των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι όμως γενικής εφαρμογής και όχι εξαιρετικό, όπως στον Πτωχευτικό Κώδικα. Δεν εφαρμόζεται δηλαδή κατ' εξαίρεση, σε σχέση με τις διατάξεις περί πτωχεύσεως, και δεν περιορίζεται η εφαρμογή του σε ειδικής κατηγορίας, π.χ. συστημικά, πιστωτικά ιδρύματα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αποτελεί κανόνα για τα πιστωτικά ιδρύματα η εφαρμογή ειδικού καθεστώτος για την αντιμετώπιση της διαφαινόμενης ή επεληθούσας αφερέγγυοτητας, εμπεριέχοντος, κατά περίπτωση, και στοιχεία ειδικής εκκαθάρισης και οιονεί αναγκαστικής εκποίησης περιουσιακών στοιχείων, κατά τα προβλεπόμενα στο Κεφάλαιο ΙΒ' του ν. 3601/2007, όπως θα εκτεθεί στη συνέχεια.

2. Ο ν. 4021/2011 και η Πρόταση Οδηγίας για την ανάκαμψη και την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων

Η ιστορία έχει δείξει ότι, για την αποτροπή του συστημικού κινδύνου που προεκτέθηκε, σε ελάχιστες περιπτώσεις, διεθνώς, έχουν αφεθεί πιστωτικά ιδρύματα να πτωχεύσουν κατά τις κοινές διαδικασίες. Στην Ελλάδα, π.χ., στο απώτερο παρελθόν το κράτος επενέβη και διέσωσε την Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδος και την Τράπεζα Κρήτης. Όπως, όμως, εκτέθηκε, οι εν λόγω διασώσεις προϋποθέτουν την ύπαρξη δημοσίων πόρων, αλλά και την έγκριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, λόγω της προβληματικής των κρατικών ενισχύσεων¹⁰.

10. Είναι, επίσης, άξιο αναφοράς ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε τον Αύγουστο του 2013, μία νέα Ανακοίνωση, την υπ' αριθμόν 7, σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα στήριξης των τραπεζών στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης (2013/C 216/01). Πρόκειται για τη Νέα Τραπεζική Ανακοίνωση, η οποία ετέθη σε ισχύ από την 1.8.2013 και συμπληρώνει, αντικαθιστώντας τις, τις προηγούμενες έξι Ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επί του θέματος. Η Ανακοίνωση αναφέρεται στις προϋποθέσεις παροχής κρατικών ενισχύσεων και διευκολύνσεων για την στήριξη των τραπεζών

Λόγω του εκτεθέντος συστημικού κινδύνου σε περίπτωση αφερεγγυότητας πιστωτικού ιδρύματος και του σημαντικού οικονομικού ρόλου που διαδραματίζουν οι τράπεζες, η εφαρμογή των διατάξεων του κοινού πτωχευτικού δικαίου δεν είναι ενδεδειγμένη. Η θέση μιας τράπεζας σε πτώχευση, πέραν των πρακτικών συνεπειών που δημιουργεί, αναπτύσσει και συμβολισμό που πλήττει καίρια το χρηματοπιστωτικό σύστημα μιας χώρας, ίσως μάλιστα και ευρύτερα¹¹. Ιδίως μετά τη διεθνή χρηματοοικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008, συνεπεία της οποίας το διεθνές τραπεζικό σύστημα κατέστη ευάλωτο και οι κίνδυνοι εκ της αφερεγγυότητας των τραπεζών εμφανείς, πολλά κράτη εκ των οποίων και κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν θεσπίσει ειδικούς κανόνες εξυγίανσης και θέσης σε ειδική εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων. Στην Ελλάδα, με το ν. 4021/2011 προστέθηκαν στις διατάξεις του τραπεζικού νόμου 3601/2007, ειδικές διατάξεις για την εξυγίανση και την ειδική εκκαθάριση πιστωτικών ιδρυμάτων (Κεφάλαιο ΙΒ' ν. 3601/2007).

Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τον Ιούνιο του 2012 Πρόταση Οδηγίας για τη θέσπιση πλαισίου για την ανάκαμψη και την εξυγίανση / ειδική εκκαθάριση πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων (COM 2012 / 280 final)¹². Η εν λόγω Πρόταση Οδηγίας έχει αποτελέσει αντικείμενο διαβουλεύσεων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στόχος είναι να ψηφισθεί εντός του πρώτου εξαμήνου 2014. Με την Πρόταση Οδηγίας προτείνονται ειδικά μέτρα εξυγίανσης και ειδικής εκκαθάρισης πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων προς αποφυγή μετάδοσης οικονομικών προβλημάτων μέσω καταστάσεων τύπου domino (domino effect) σε περίπτωση αφερεγγυότητας πιστωτικών ιδρυμάτων. Προτείνονται δηλαδή συγκεκριμένες λύσεις και μέθοδοι για τη διαχείριση τυχόν αφερεγγυότητας τραπεζών με συντεταγμένο τρόπο. Με τις σχετικές διατάξεις, οι αρχές εξυγίανσης, ως δημόσιες αρχές, εξοπλίζονται με ειδικές εξουσίες διαχείρισης και εκκαθάρισης του περιελθόντος σε αφερεγγυότητα και εντασσόμενου σε καθεστώς εξυγίανσης/ειδικής εκκαθάρισης πιστωτικού ιδρύματος, προς διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος. Οι εξουσίες αυτές περιλαμβάνουν τη διάθεση περι-

---

προκειμένου να αντιμετωπιστεί «σοβαρή διαταραχή» του τραπεζικού συστήματος. Τα εμπεριέχοντα κρατικά ενίσχυση μέτρα ανακεφαλαιοποίησης θα εγκρίνονται και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μόνο κατόπιν πρότερης έγκρισης σχεδίου αναδιάρθρωσης της τράπεζας. Με αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται ότι θα εντοπίζονται εγκαίρως οι αιτίες των ενδογενών προβλημάτων του πιστωτικού ιδρύματος, ότι θα έχει γίνει χρήση των διαθέσιμων μεθόδων bail-in, π.χ. την κεφαλαιοποίηση δανείων μειωμένης εξασφάλισης και ότι το ποσό της κρατικής ενίσχυσης θα είναι ανάλογο των αναγκών του ιδρύματος, προς διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

11. Βλ. *B.J. Attinger, Crisis Management and Bank Resolution*, ό.π., σελ. 8 επ., *D. Tsibanoulis*, in *Revista de drept bancar și financiar* 1/2013, p. 14.

12. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0280:FIN:EN:PDF>.

ουσιακών στοιχείων του πιστωτικού ιδρύματος, στο πλαίσιο της διαδικασίας αναδιοργάνωσης / ειδικής εκκαθάρισης, με συντεταγμένο τρόπο, από τα όργανα που αναλαμβάνουν την άσκηση καθηκόντων ειδικού εκκαθαριστή, έτσι ώστε να διατηρούνται οι κρίσιμες λειτουργίες του πιστωτικού ιδρύματος, χωρίς να διαταραχθεί η συστημική ευστάθεια και το χρηματοπιστωτικό σύστημα, και να περιορίζεται στον μέγιστο δυνατό βαθμό η επιβάρυνση των πολιτών / φορολογουμένων¹³.

Χαρακτηριστικό της διαδικασίας εξυγίανσης / ειδικής εκκαθάρισης, όπως προβλέπεται στην Πρόταση Οδηγίας, είναι η διενέργεια της εκκαθάρισης του πιστωτικού ιδρύματος και ο επιμερισμός των ζημιών στους πιστωτές με τρόπο που να διασφαλίζεται το δημόσιο συμφέρον, αποφευγομένων διαταραχών της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και επιτυχανομένης της προστασίας των καταθετών μέχρι του ποσού των 100.000 Ευρώ, σύμφωνα με τις επιταγές της Οδηγίας 2009/14/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που τροποποίησε την οδηγία 94/19/ΕΚ περί των συστημάτων εγγυήσεως των καταθέσεων, όσον αφορά το επίπεδο κάλυψης και την προθεσμία εκταμίευσης. Η εξυγίανση/ειδική εκκαθάριση συνιστά μορφή ταχείας αναδιάρθρωσης αφερέγγυας τράπεζας, εμπριέχουσα συνήθως και στοιχεία οιονεί αναγκαστικής εκτέλεσης, στην οποία προτάσσεται η διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος (με τις ανωτέρω εκφάνσεις του), υπηρετούμενων, επικουρικών, και σε δεύτερη μοίρα των κοινών, συνήθων σκοπών της συλλογικής διαδικασίας αφερεγγυότητας, ήτοι της σύμμετρης ικανοποίησης των κοινών πιστωτών του πιστωτικού ιδρύματος.

Οι συνήθειες πτωχευτικές διαδικασίες είναι μακροχρόνιες. Το ίδιο ισχύει και για τις διαδικασίες εξυγίανσης του κοινού πτωχευτικού δικαίου, όπως π.χ. αυτές των άρθρων 99 επ. του ελληνικού Πτωχευτικού Κώδικα. Σχετικώς απαιτούνται πολύπλοκες διαπραγματεύσεις και συμφωνίες με τους πιστωτές. Τέτοιου είδους διαδικασίες δεν μπορούν να εφαρμοστούν στα πιστωτικά ιδρύματα, καθόσον θα αναιρούνταν παντελώς η προστασία του δημοσίου συμφέροντος και η αποτροπή του συστημικού κινδύνου¹⁴.

Η ταχύτητα και η εμπιστευτικότητα αποτελούν προϋποθέσεις για τη λειτουργία των μηχανισμών εκποίησης περιουσιακών στοιχείων του πιστωτικού ιδρύματος, στο πλαίσιο των ειδικών διαδικασιών εξυγίανσης / ειδικής εκκαθάρισης¹⁵. Η δημοσιοποίηση της διενέργειας διαπραγματεύσεων πιστωτικού ιδρύματος με πιστω-

13. Ε. Περάκη, Ο ν. 3458/2006 για την εξυγίανση και εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων, ΧρηΔικ 2007, σελ. 13.

14. Βλ. Δ. Ρούση, Η de lege lata ανενέργεια της διαδικασίας της εταιρικής (εκούσιας) εκκαθάρισης του ΚΝ 2190/1920 κατά την περάτωση του νομικού προσώπου της τράπεζας, ΧρηΔικ 1/2013, σελ. 58

15. Για συγκριτική προσέγγιση των πτωχευτικών διαδικασιών επί κοινών εμπορικών εταιριών με αυτές των ειδικών διαδικασιών εξυγίανσης/εκκαθάρισης πιστωτικών ιδρυμάτων βλ. R. Bliss

τές του προς επίτευξη συμφωνίας για περικοπή των υποχρεώσεών του, λόγω πιθανής ή επικείμενης αδυναμίας πληρωμών, θα είχε ως αποτέλεσμα τη συρροή των καταθετών προς απόσυρση των καταθέσεών τους από αυτό (bank run), με αποτέλεσμα την εξ αυτού και μόνο του λόγου άμεση πρόκληση έλλειψης ρευστότητας, αδυναμίας ικανοποίησης του αιτήματος όλων των καταθετών και, κατ' επέκεινα, αφερεγγυότητας, με παράλληλη ενεργοποίηση του οικείου Συστήματος Εγγύησης Καταθέσεων. Σε περίπτωση συστημικού πιστωτικού ιδρύματος και σε κράτη πάσχοντα από οικονομική κρίση, τέτοια εξέλιξη θα κλόνιζε μετά βεβαιότητα την ευστάθεια του όλου χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας.

Αν π.χ. δημιουργηθεί πρόβλημα αφερεγγυότητας σε συστημικές τράπεζες ενός κράτους, τα οικεία συστήματα αποζημίωσης καταθετών δεν είναι σε θέση, εξ ιδίων δυνάμεων, να αποζημιώσουν τους καταθέτες τους μέχρι του προβλεπόμενου στο οικείο δίκαιο ποσού. Απαιτείται, λοιπόν, η ανεύρεση πόρων προερχομένων είτε από άλλους χρηματοπιστωτικούς φορείς είτε από το δημόσιο. Όπως, όμως, έχει κρίνει το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) (ΕFΤΑ [European Free Trade Association] Court)¹⁶ και συγκεκριμένα στην απόφασή του Ε-16/11¹⁷ επί της διαφοράς στη δίκη Εποπτική Αρχή της ΕΖΕΣ κατά Ισλανδίας (ΕFΤΑ Surveillance Authority v Iceland), στην οποία μάλιστα παρενέβη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέρ της αιτούσης Αρχής, τα κράτη μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) έχουν μόνον υποχρέωση, σύμφωνα με το άρθρο 3 της Οδηγίας 94/19/ΕΚ (η «Οδηγία») περί των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων, να συστήσουν και να αναγνωρίσουν επίσημα στο έδαφός τους ένα ή περισσότερα συστήματα εγγύησης καταθέσεων. Σχετικώς, μάλιστα, τα κράτη μέλη του ΕΟΧ οφείλουν να εκπληρώνουν ορισμένες αρμοδιότητες εποπτικής φύσης, έτσι ώστε να διασφαλίζουν την ορθή λειτουργία του οικείου συστήματος εγγύησης καταθέσεων εντός της επικράτειάς τους. Σε καμία περίπτωση δεν προβλέπεται στην ως άνω διάταξη του άρθρου 3 της Οδηγίας ότι τα κράτη μέλη του ΕΟΧ υποχρεούνται να διασφαλίζουν, σε όλες τις περιστάσεις, την πληρωμή, μέσω του συστήματος εγγύησης καταθέσεων, του συνόλου των καταθέσεων, εφόσον παραστεί ανάγκη να επέμβει το εθνικό σύστημα εγγύησης καταθέσεων (σκέψη 135 της απόφασης). Μάλιστα, συνεχίζει η απόφαση, ακόμη και σε τυχόν αδυναμία του οικείου συστήματος καταθέσεων να καταβάλει στους καταθέτες το ποσό της εγγυημένης κατάθεσης, δεν υφίσταται εκ του ευρωπαϊκού δικαίου υποχρέωση του δημοσίου να χρηματοδοτήσει το εθνικό ταμείο εγγύησης καταθέσεων, ώστε να καλύψει τυχόν

---

and G. Kaufman, A comparison of U.S. corporate and bank insolvency resolution, Federal bank of Chicago, 2Q/2006, Economic Perspectives, p. 44.

16. <http://www.eftacourt.int/the-court/jurisdiction-organisation/introduction/>.

17. http://www.eftacourt.int/uploads/tx_nvcases/16_11_Judgment_EN.pdf.

χρηματοδοτικό έλλειμμα του συστήματος εγγύησης καταθέσεων (άρθρο 7 Οδηγίας, σκέψεις 142-144 της απόφασης¹⁸).

Ειδικώς για κράτη μέλη της Ευρωζώνης, των οποίων το εκδοτικό προνόμιο έχει μεταφερθεί στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η ενίσχυση του εθνικού ταμείου εγγύησης καταθέσεων προϋποθέτει σχετική ευρωστία του οικείου κράτους και ύπαρξη των απαραίτητων πόρων. Διαφορετικά, δεν είναι καν, εν τοις πράγμασι, δυνατό να χορηγήσει το κράτος, υπό οιαδήποτε μορφή, οικονομική ενίσχυση στο εθνικό σύστημα αποζημίωσης καταθετών.

Οι συνέπειες μιας τέτοιας εξέλιξης θα ήταν επιβλαβέστερες όχι μόνον για το δημόσιο συμφέρον, αλλά και για τους ίδιους τους πιστωτές, αφού θα καθίστατο αδύνατο η υπό σχετικώς ομαλές συνθήκες, συντεταγμένη μεταβίβαση, έναντι ανταλλάγματος, των περιουσιακών στοιχείων του εν λόγω πιστωτικού ιδρύματος. Τα περιουσιακά αυτά στοιχεία θα απαξιωνόνταν πλήρως, επί ζημιά και των πιστωτών του πιστωτικού ιδρύματος.

B. Προληπτικά μέτρα και μέτρα εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης ενδεών τραπεζών

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Ο ν. 3601/2007 και εν γένει η ελληνική τραπεζική νομοθεσία δεν περιείχε, μέχρις εκδόσεως του ν. 4021/2011, ικανοποιητικά νομικά εργαλεία για την αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας πιστωτικού ιδρύματος. Το κενό αυτό κάλυψε ο προρρηθείς ν. 4021/2011 που ενέχει πρόγνωση της πρότασης Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την ανάκαμψη (αναδιοργάνωση) – εξυγίανση και ειδική εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ο νόμος αυτός τροποποίησε και, κατ' ουσίαν, μεταρρύθμισε εκ βάθρων το Κεφάλαιο ΙΒ' του ν. 3601/2007, που είχε, αρχικώς, τον τίτλο «Εποπτικά Μέτρα – Επίτροπος – Κυρώσεις – Εκκαθάριση πιστωτικού ιδρύματος», ο οποίος τροποποιήθηκε σε «Προληπτικά Εποπτικά Μέτρα – Επίτροπος – Μέτρα Εξυγίανσης – Κυρώσεις

---

18. Pursuant to Article 7(6) of the Directive, EEA States have to ensure that the depositor's right to compensation may be the subject of an action by the depositor against the guarantee schemes. The scope of this provision encompasses the scenario that a deposit-guarantee scheme might be unable to pay duly qualified claims. 143 However, the obligation on the EEA States is limited to the maintenance or adoption of rules that provide for an effective right to file an action against the guarantee scheme particularly in the case of non-payment (compare *Paul and Others*, cited above, paragraph 27). 144 Consequently, it must be held that Article 7 of the Directive does not lay down an obligation on the State and its authorities to ensure compensation if a deposit guarantee scheme is unable to cope with its obligations in the event of a systemic crisis.

- Ειδική εκκαθάριση πιστωτικού ιδρύματος». Στο πλήρως αναμορφωθέν με το ν. 4021/2011 Κεφάλαιο ΙΒ΄ του ν. 3601/2007 προστέθηκαν διατάξεις για τα μέτρα εξυγίανσης τα οποία μπορούν να επιβληθούν σε πιστωτικά ιδρύματα «*κάριν της προστασίας της χρηματοοικονομικής σταθερότητας και της ενίσχυσης της εμπιστοσύνης του κοινού στο χρηματοπιστωτικό σύστημα*» (άρθρο 63B ν. 3601/2007). Το νέο αυτό πλαίσιο ρυθμίσσεων αρθρώνεται όπως εκτίθεται παρακάτω.

2. Προληπτικά εποπτικά μέτρα

Αρχικώς, προβλέπονται τα «προληπτικά εποπτικά μέτρα» (άρθρο 62), που περιλαμβάνουν διοικητικής-εποπτικής φύσεως παραινήσεις και συστάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος προς τα πιστωτικά ιδρύματα που «*δεν συμμορφώνονται ή για τα οποία υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις μη συμμόρφωσης τους προς τις απαιτήσεις του νόμου*»¹⁹. Ο ν. 4021/2011 εμπλούτισε τον κατάλογο των μέτρων που η Τράπεζα της Ελλάδος δύναται να ζητήσει από τα πιστωτικά ιδρύματα να λάβουν. Ο νόμος κάνει λόγο για «*απαίτηση*» που προβάλλει η Τράπεζα της Ελλάδος έναντι των πιστωτικών ιδρυμάτων που εποπτεύει για α) να τηρούν ίδια κεφάλαια καθ' υπέρβαση του ελαχίστου ύψους που ορίζεται βάσει των διατάξεων της νομοθεσίας για την κεφαλαιακή επάρκεια, β) να βελτιώσουν τις στρατηγικές, τις πολιτικές, τα συστήματα και τις διαδικασίες που οφείλουν να διαθέτουν βάσει των άρθρων 26 και 28 του ν. 3601/2007 για την εταιρική διακυβέρνηση, τον εσωτερικό έλεγχο και τη διατήρηση σε διαρκή βάση του ύψους, της σύνθεσης και της κατανομής των ιδίων κεφαλαίων τους για την κάλυψη των κινδύνων που αναλαμβάνουν, γ) να εφαρμόσουν ειδική, από απόψεως κεφαλαιακής επάρκειας, πολιτική προβλέψεων ή διαχείρισης των στοιχείων του ενεργητικού, δ) να περιορίσουν τις δραστηριότητές τους ή να τηρήσουν όρια ως προς το είδος και την έκταση των δραστηριοτήτων τους ή το δίκτυό τους ή την εκποίηση στοιχείων του ενεργητικού τους, ε) να μειώσουν τον κίνδυνο που ενέχουν οι δραστηριότητες, τα προϊόντα και τα συστήματά τους, στ) να ενισχύσουν τα ίδια κεφάλαιά τους μέσω των καθαρών κερδών, ενδεικτικών μη διανεμόντας κέρδη ή περιορίζοντας τη διανομή κερδών και μεταφέροντάς τα σε ειδικό αποθεματικό ή σχηματίζοντας προβλέψεις, ζ) να περιορίσουν τις μεταβλητές αποδοχές ως ποσοστό του συνόλου των καθαρών εσόδων σε περιπτώσεις που το ύψος των ως άνω αποδοχών δεν συμβάλλει στη διατήρηση υγιούς κεφαλαιακής βάσης, η) να αυξήσουν το μετοχικό τους κεφάλαιο, σύμφωνα με το άρθρο 62Α του ν. 3601/2007 ή θ) να λάβουν κατάλληλα διορθωτικά μέτρα σε συγκεκριμένες περιπτώσεις που απαριθμούνται στην παράγραφο 5 του άρθρου 62 του ν. 3601/2007.

19. Βλ. Φ. Αθανασίου, Το νέο νομοθετικό πλαίσιο εξυγίανσης και εκκαθάρισης των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα - Σύντομη επισκόπηση, ΧρηΔικ 3/2011, σελ. 378 επ.

Στο άρθρο 62Α του ν. 3601/2007 προβλέπεται η δυνατότητα προβολής «απαίτησης» από την Τράπεζα της Ελλάδος προς πιστωτικό ίδρυμα για να αυξήσει το τελευταίο το κεφάλαιό του, για το σκοπό των παραγράφων 1, 3 και 5 του άρθρου 62²⁰. Η Τράπεζα της Ελλάδος τάσσει σχετικώς συγκεκριμένη προθεσμία στο πιστωτικό ίδρυμα και προσδιορίζει το ελάχιστο ποσό της απαιτούμενης αύξησης κεφαλαίου, προκειμένου το πιστωτικό ίδρυμα να διαθέτει ίδια κεφάλαια ανταποκρινόμενα στις κεφαλαιακές απαιτήσεις του άρθρου 27. Για την επιτάχυνση της ταχύτητας της διαδικασίας, η παράγραφος 3 του άρθρου 62Α προβλέπει πως η απόφαση λαμβάνεται με την απλή απαρτία και πλειοψηφία των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 29 και της παρ. 1 του άρθρου 31 του ν. 2190/1920, κατ' απόκλιση τυχόν αυστηρότερων διατάξεων του καταστατικού, καθώς και ότι η προθεσμία για τη σύγκληση της γενικής συνέλευσης και των επαναληπτικών γενικών συνελεύσεων, καθώς και για την υποβολή εγγράφων στις εποπτικές αρχές, συντέμνεται στο ήμισυ των προθεσμιών που προβλέπονται στο ν. 2190/1920. Τέλος, η παρ. 4 του άρθρου 62Α προβλέπει πως η επιβαλλόμενη από την Τράπεζα της Ελλάδος κατά το άρθρο 62Α παρ. 1, απόφαση της γενικής συνέλευσης του πιστωτικού ιδρύματος για αύξηση κεφαλαίου δεν ανακαλείται.

Είναι κατανοητό ότι οι «απαιτήσεις» που προβάλλει η Τράπεζα της Ελλάδος σύμφωνα με το άρθρο 62 παρ. 2, 3 και 5, καθώς και με το άρθρο 62Α του ν. 3601/2007, δεν σημαίνουν και εξουσία της να ενεργοποιήσει η ίδια τις οικείες, επιβαλλόμενες από αυτή, αποφάσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων ή των οργάνων τους, παρακάμπτοντας ή υποκαθιστώντας τα οικεία όργανα των τελευταίων. Αντιθέτως, πρόκειται για εποπτική «προειδοποίηση» και υπόδειξη της Τράπεζας της Ελλάδος, ως εποπτικής αρχής του χρηματοπιστωτικού συστήματος, προς τα πιστωτικά ιδρύματα, όπως τα τελευταία λάβουν, με τον τρόπο που εκείνα κρίνουν προσφορότερο, τα μέτρα που εκείνη τους προτείνει, εν είδει έσχατης ειδοποίησης πριν από την ενεργοποίηση άλλων αυστηρότερων και σοβαρότερων διαδικασιών και κυρώσεων που προβλέπει ο νόμος, όπως ο διορισμός επιτρόπου (άρθρο 63 ν. 3601/2007) ή η ανάκληση της άδειας λειτουργίας τους (άρθρο 8 ν. 3601/2007)²¹.

Επιπλέον, η Τράπεζα της Ελλάδος δύναται να επιβάλλει στα πιστωτικά ιδρύματα την υποχρέωση να ζητούν προηγούμενη έγκριση από αυτήν για τη διενέργεια συγκεκριμένων συναλλαγών, οι οποίες, κατά την κρίση της, είναι δυνατόν να αποβούν σε βάρος της φερεγγυότητας του πιστωτικού ιδρύματος (άρθρο 62 παρ.

---

20. Φ. Αθανασίου, ό.π., σελ. 378.

21. Σχετικά με την προβληματική της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας αφερέγγυων πιστωτικών ιδρυμάτων πρβλ. Δ. Παπαδοπούλου, Η ευθύνη της Τράπεζας της Ελλάδος έναντι των μετόχων αφερέγγυου πιστωτικού ιδρύματος, ΔΕΕ 4/2013, σελ. 307.

2 στοιχ. ζ'). Ο περιορισμός αυτός μπορεί να ισχύει για περιορισμένο χρονικό διάστημα που δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τρεις μήνες.

Ακόμη, στην παράγραφο 6 του άρθρου 62 του ν. 3601/2007 προβλέπεται ένα επιπλέον δραστικό μέτρο παρέμβασης της Τράπεζας της Ελλάδος σε θέματα λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Το μέτρο αυτό λαμβάνεται αν η Τράπεζα της Ελλάδος κρίνει ότι υπάρχει κίνδυνος, μέτοχοι πιστωτικού ιδρύματος που κατέχουν ειδική συμμετοχή, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 24, ή πρόσωπα που είναι επιφορτισμένα με τη διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος («υπεύθυνα για τον καθορισμό του προσανατολισμού της δραστηριότητας του πιστωτικού ιδρύματος κατά την περίπτωση (i) του εδαφίου γ' της παραγράφου 10 του άρθρου 5»), να ασκήσουν επιρροή ή να δημιουργήσουν καταστάσεις ενέχουσες σύγκρουση συμφερόντων ή δυνάμενες να προκαλέσουν δυσχέρειες στην άσκηση εποπτείας ή να αποβούν σε βάρος της συνετής και χρηστής διαχείρισης πιστωτικού ιδρύματος. Το εν λόγω μέτρο συνίσταται, αρχικώς, σε γνωστοποίηση από την Τράπεζα της Ελλάδος στα παραπάνω πρόσωπα των ειδικότερων ενεργειών ή παραλείψεων που προκαταρκτικώς συνιστά η Τράπεζα της Ελλάδος ή των παράλληλων δραστηριοτήτων τους σε άλλους τομείς, που κατά την κρίση της είναι δυνατόν να αποβούν σε βάρος της συνετής και χρηστής διαχείρισης του πιστωτικού ιδρύματος. Τα πρόσωπα αυτά διατυπώνουν τις απόψεις τους επί των συστάσεων της Τράπεζας της Ελλάδος (χορήγηση δικαιώματος ακροάσεως) και η τελευταία υποδεικνύει, με χαρακτήρα επιβολής εποπτικών μέτρων, τη λήψη των κατάλληλων διορθωτικών μέτρων εντός ορισμένης προθεσμίας. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των προσώπων αυτών, η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να επιβάλλει κυρώσεις σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 64, οι οποίες δύναται να εξικνούνται μέχρι και την απομάκρυνση των ανωτέρω προσώπων, για ορισμένο ή αόριστο χρόνο, από το Διοικητικό Συμβούλιο του πιστωτικού ιδρύματος και από οποιαδήποτε διευθυντική θέση στο πιστωτικό ίδρυμα, την αναστολή της άσκησης των δικαιωμάτων ψήφου που απορρέουν από τις μετοχές που κατέχουν τα πρόσωπα αυτά ή τα ελεγχόμενα από αυτά νομικά πρόσωπα, την απαγόρευση οποιασδήποτε νέας συναλλαγής του πιστωτικού ιδρύματος με τα πρόσωπα αυτά ή με οποιαδήποτε ελεγχόμενα από αυτά νομικά πρόσωπα.

Εξυπακούεται ότι τα ως άνω μέτρα λαμβάνει η Τράπεζα της Ελλάδος τηρώντας τις αρχές του διοικητικού δικαίου για την πρόσφορη και κατάλληλη εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, τηρουμένης πάντοτε της αρχής της αναλογικότητας. Τούτο προκύπτει, εξάλλου, και από τις παραγράφους 3 και 4 του άρθρου 62 που καθορίζει, ειδικώς προς το μέτρο της επιβολής ειδικών κεφαλαιακών απαιτήσεων, τις προϋποθέσεις επιβολής του, καθώς και κριτήρια αξιολόγησης του επιβαλλομένου επιπέδου καταλλήλων κεφαλαίων.

Τέλος, η Τράπεζα της Ελλάδος δύναται, ανεξαρτήτως της συνδρομής των λόγων που απαριθμούνται στην παράγραφο 1 του άρθρου 62, ακόμη δηλαδή και αν δεν συντρέχει περίπτωση μη συμμόρφωσης πιστωτικού ιδρύματος προς τις

απαιτήσεις του νόμου για τη λήψη των λοιπών προληπτικών μέτρων του άρθρου 62, να απαιτεί από τα πιστωτικά ιδρύματα, να καταρτίσουν και να της υποβάλουν σχέδιο ανάκαμψης, καθώς και να καταρτίσει η ίδια σχέδιο εξυγίανσης πιστωτικών ιδρυμάτων. Το μέτρο αυτό συνιστά γενικό προληπτικό μέτρο που δεν έχει τη μορφή κύρωσης ή προειδοποίησης προ της επιβολής κυρώσεως, ενόψει διαπιστωθείσας παθολογίας στη λειτουργία πιστωτικού ιδρύματος. Πρόκειται μάλλον για μέτρο γενικής εφαρμογής, η λήψη του οποίου κρίνεται απαραίτητη για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία πρέπει να έχουν πάντοτε εγκαίρως διαθέσιμο σχέδιο ανάκαμψης για να είναι σε θέση να κάνουν αμέσως χρήση του σε περίπτωση που προκύψουν δυσχέρειες και παραστεί τέτοια ανάγκη. Η Τράπεζα της Ελλάδος, με κανονιστική της απόφαση, καθορίζει το περιεχόμενο των σχεδίων ανάκαμψης, το χρόνο και τον τρόπο υποβολής τους σε αυτήν, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

3. Ο διορισμός επιτρόπου

Ο διορισμός επιτρόπου προβλέπεται στο άρθρο 63 του ν. 3601/2007 και συνιστά μέτρο προληπτικό, αλλά και κυρωτικό συνάμα. Ο θεσμός του επιτρόπου προβλεπόταν και στο προ του ν. 4021/2011 νομοθετικό καθεστώς και συνδέεται με την ανάγκη ελέγχου της διοίκησης πιστωτικού ιδρύματος για την πρόληψη αποφάσεων των οργάνων του που θα μπορούσαν να επιδεινώσουν τη θέση του, συναφώς δε και τη θέση των καταθετών και, εν γένει, των πιστωτών του, αλλά και τη σταθερότητα και εύρυθμη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Τούτο συνάγεται από την παράγραφο 6 του άρθρου 63 του ν. 3601/2007, που προβλέπει πως *«από την κοινοποίηση στο πιστωτικό ίδρυμα του διορισμού του επιτρόπου, κάθε πράξη που αφορά στη διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος είναι ανίσχυρη εάν δεν συνέπραξε και ο επίτροπος»*. Τούτο σημαίνει πως ο επίτροπος συνυπάρχει, κατ' αρχάς, με τα αρμόδια όργανα διοίκησης του πιστωτικού ιδρύματος.

Σε εξαιρετικές όμως περιπτώσεις, όταν η Τράπεζα της Ελλάδος απολέσει την εμπιστοσύνη της στην ευθυκρίσια και αξιοπιστία της διοίκησης του πιστωτικού ιδρύματος, συνθήκες απαραίτητες για τη λειτουργία του, όπως συνάγεται και από τα άρθρα 5 παρ. 10 στοιχ. γ', 7 παρ. 1 και 8 παρ. 1 του ν. 3601/2007, δύναται να αναθέσει στον επίτροπο τη διοίκηση (και όχι απλώς τη «συνδιοίκηση») του πιστωτικού ιδρύματος. Η σχετική διάταξη κάνει λόγο για ενεργοποίηση του μέτρου αυτού από την Τράπεζα της Ελλάδος αν κρίνει ότι *«οι εργασίες του πιστωτικού ιδρύματος δεν δύνανται να εξακολουθήσουν υπό την παρούσα διοίκηση»*, υπονοώντας βεβαίως ότι το γεγονός αυτό θα οφείλεται στους προεκτεθέντες λόγους, όπως συνάγεται σε συνδυασμό και με τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 63 του ν. 3601/2007, στις οποίες απαριθμούνται οι περιπτώσεις διορισμού επιτρόπου από την Τράπεζα της Ελλάδος (βλ. ιδίως στοιχ. α' και β' παρ. 1).

Ο θεσμός του επιτρόπου χρησιμοποιείται, επίσης, για την αντιμετώπιση περιπτώσεων ακυβερνησίας πιστωτικού ιδρύματος. Σύμφωνα με την παράγραφο 14 του άρθρου 63 του ν. 3601/2007, «*όταν δυνάμει δικαστικής αποφάσεως προκύπτει άμεσα ή έμμεσα θέμα νομιμότητας ή εγκυρότητας της εκλογής, συγκρότησης, σύνθεσης ή λειτουργίας του διοικητικού συμβουλίου πιστωτικού ιδρύματος, η Τράπεζα της Ελλάδος διορίζει επίτροπο, ο οποίος ασκεί τη διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου για διάστημα τριών (3) έως έξι (6) μηνών που μπορεί να παρατείνεται*».

Έργο του επιτρόπου είναι να αποκαταστήσει, στο μέτρο του δυνατού, την ομαλή λειτουργία του πιστωτικού ιδρύματος και να επιτύχει είτε την ανάκαμψη του πιστωτικού ιδρύματος είτε την προετοιμασία εφαρμογής των μέτρων εξυγίανσης των άρθρων 63Γ-63Ε ή της θέσης του πιστωτικού ιδρύματος υπό ειδική εκκαθάριση κατά το άρθρο 68 (άρθρο 63 παρ. 3 ν. 3601/2007). Τα ανωτέρω έχουν έννοια, βεβαίως, σε περίπτωση που η αρνητική πορεία του πιστωτικού ιδρύματος αποδίδεται (και) στην προηγούμενη διοίκησή του. Διαφορετικά, δύνανται να ληφθούν αμέσως τα μέτρα εξυγίανσης, χωρίς να προηγηθεί ο διορισμός επιτρόπου.

Διορισμός επιτρόπου σε πιστωτικό ίδρυμα, αυτός καθ' εαυτόν, δεν σημαίνει ενεργοποίηση διαδικασίας αφερεγγυότητας αυτού, όπως προκύπτει και από το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 63 του ν. 3601/2007. Διευκρινίζεται, επίσης, στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 7 πως «*ο Διορισμός Επιτρόπου δεν συνεπάγεται την ακύρωση, καταγγελία ή τροποποίηση συμφωνιών, το ληξιπρόθεσμο οποιουδήποτε χρέους του πιστωτικού ιδρύματος ή την αναστολή των ατομικών διώξεων κατά αυτού*»²².

Ως εκ του σκοπού του θεσμού του επιτρόπου, το έργο του δεν δύναται παρά να έχει περιορισμένη διάρκεια. Στο πνεύμα αυτό, η παρ. 13 του άρθρου 63 του ν. 3601/2007 προβλέπει ότι «*ο επίτροπος διορίζεται για διάστημα που δεν υπερβαίνει τους δώδεκα (12) μήνες*» με δυνατότητα παράτασης του διορισμού του για διάστημα έξι (6) μηνών. Η συνολική περίοδος των παρατάσεων δεν μπορεί να υπερβεί τους δεκαοκτώ (18) μήνες. Η διάταξη προβλέπει, επίσης, ότι σε περίπτωση που οι λόγοι διορισμού του επιτρόπου (κατά την παρ. 1 του άρθρου 63) εκλείψουν ή σε περίπτωση που το πιστωτικό ίδρυμα δεν μπορεί να ανακάμψει ή να εξυγιανθεί, τερματίζεται το έργο του επιτρόπου πριν από τη λήξη του. Εξυπακούεται ότι στην τελευταία περίπτωση η Τράπεζα της Ελλάδος αποφασίζει την ανάκληση της άδειας του πιστωτικού ιδρύματος κατά το άρθρο 8 και το θέτει υπό ειδική εκκαθάριση κατά το άρθρο 68. Αν, όμως, τερματισθεί το έργο του επιτρόπου χωρίς να τεθεί το πιστωτικό ίδρυμα υπό ειδική εκκαθάριση, ο επίτροπος εξακολουθεί να ασκεί τα καθήκοντά του μέχρι το διορισμό ή την εκλογή νέου διοικητικού συμβουλίου, εφόσον βεβαίως το πιστωτικό ίδρυμα δεν διαθέτει διοικητικό συμβούλιο.

22. Βλ. Φ. Αθανασίου, ΧρηΔικ 3/2011, σελ.378.

Με το διορισμό του επιτρόπου συνδέεται και το μέτρο της επιβολής με διοικητική πράξη της Τράπεζας της Ελλάδος, σύμφωνα με το άρθρο 63Α του ν. 3601/2007, παράτασης του χρόνου εκπλήρωσης ορισμένων ή του συνόλου των υποχρεώσεων πιστωτικού ιδρύματος για χρονικό διάστημα μέχρι είκοσι (20) εργάσιμων ημερών, που μπορεί να παραταθεί άπαξ για δέκα (10) εργάσιμες ημέρες με νεότερη απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος. Το μέτρο επιβάλλεται σε πιστωτικό ίδρυμα, όταν αυτό παρουσιάζει σημαντικά μειωμένη ρευστότητα με πιθανολογούμενη ανεπάρκεια ιδίων κεφαλαίων, για λόγους προστασίας των καταθετών και των άλλων πιστωτών του. Παρά το γεγονός ότι η διάταξη αυτή συνιστά μορφή παρέμβασης δημόσιας αρχής (ήτοι της Τράπεζας της Ελλάδος) στα ενοχικής φύσεως δικαιώματα των συμβαλλομένων με τα πιστωτικά ιδρύματα, η σύντομη διάρκεια του μέτρου, σε συνδυασμό με το σκοπό του, που συνίσταται στην προστασία του δημοσίου συμφέροντος, δικαιολογούν την εν λόγω νομοθετική πρόβλεψη²³. Σκοπός του μέτρου είναι η πρόληψη κινήσεων πανικού, όπως η μαζική ανάληψη καταθέσεων (bank run) που θα μπορούσαν να ακολουθήσουν το διορισμό επιτρόπου σε πιστωτικό ίδρυμα, πριν καταστεί δυνατή η δρομολόγηση των μέτρων που απαιτούνται για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο στην παράγραφο 5 του άρθρου 63Α προβλέπεται ότι «*η παράταση της εκπλήρωσης των υποχρεώσεων που είναι ή καθίστανται ληξιπρόθεσμες δεν ενεργοποιεί τη διαδικασία αποζημιώσεων καταθετών και επενδυτών - πελατών του ν. 3746/2009 και του ν. 2533/1997*».

Στην παρ. 2 του άρθρου 63Α προβλέπεται ότι η παράταση του άρθρου 63Α δεν ισχύει για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του πιστωτικού ιδρύματος που πηγάζουν από συναλλαγές σε χρηματοπιστωτικά μέσα που συνάπτονται σε κεφαλαιαγορές και αγορές χρήματος, καθώς και στη διατραπεζική αγορά, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων έναντι συμμετεχόντων στα συστήματα κατά την έννοια του άρθρου 1 του ν. 2789/2000, που είναι δηλαδή, κυρίως, τα θεσμοθετημένα συστήματα πληρωμών και εκκαθάρισης συναλλαγών επί τίτλων, που έχουν γνωστοποιηθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εύλογη αυτή εξαίρεση, για να μην διαταραχθεί η λειτουργία του όλου χρηματοπιστωτικού συστήματος, επιβάλλεται μάλιστα για τα συστήματα του ν. 2789/2000 και από το παράγωγο ενωσιακό δίκαιο (Οδηγία 98/26/ΕΚ).

4. Τα μέτρα εξυγίανσης πιστωτικών ιδρυμάτων

4.1. Περί των μέτρων εξυγίανσης

Το άρθρο 63B του ν. 3601/2007 καθορίζει ότι τα μέτρα εξυγίανσης δύνανται να επιβάλλονται σε πιστωτικό ίδρυμα με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος χά-

23. Πρβλ. Ζ. Τσολακίδη, Η μεταβίβαση περυσιακών στοιχείων πιστωτικού ιδρύματος (άρθρα 63Δ - 63Ε Ν 3601/2007) υπό το πρίσμα του ιδιωτικού δικαίου, ΧρηΔικ 3/2012, σελ. 362.

ριν της προστασίας της χρηματοοικονομικής σταθερότητας και της ενίσχυσης της εμπιστοσύνης του κοινού στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 63B ορίζει ότι «με τα μέτρα εξυγίανσης διασφαλίζεται κατά το δυνατόν η ομαλή άσκηση των βασικών τραπεζικών εργασιών του υπό εξυγίανση πιστωτικού ιδρύματος, η μεγιστοποίηση της αξίας των περιουσιακών του στοιχείων και η προστασία των συμφερόντων των πιστωτών, καταθετών και επενδυτών κατά την έννοια του ν. 3746/2009». Η παράθεση των καταθετών και επενδυτών αμέσως μετά τους πιστωτές, με παραπομπή στο νόμο 3746/2009 για το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων («ΤΕΚΕ»), υποδηλώνει προσδιορισμό της κατηγορίας εκείνης των πιστωτών στην προστασία των οποίων αποβλέπει πρωτίστως η εφαρμογή των μέτρων εξυγίανσης των άρθρων 63Γ-63Ε.

Σκοπός της νέας διαδικασίας είναι, αφενός, να παύσει να δραστηριοποιείται στην τραπεζική αγορά πιστωτικό ίδρυμα που αποτελεί πηγή κινδύνων, αφού δεν πληροί πλέον τις υποχρεωτικές – και κατά το ενωσιακό δίκαιο – προϋποθέσεις και τους αναγκαστικούς, δημοσίου δικαίου κανόνες ύπαρξης και λειτουργίας του, αφετέρου δε να μεταβιβασθούν ομαλώς στο τραπεζικό σύστημα και να μην διακοπούν κρίσιμες τραπεζικές λειτουργίες του, αφού τυχόν διακοπή θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τη χρηματοπιστωτική ασφάλεια και την εύρυθμη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Πράγματι, πιστωτικό ίδρυμα που δεν πληροί πλέον τις προϋποθέσεις λειτουργίας του, ως μη αξιόπιστος συναλλασσόμενος στη διατραπεζική αγορά, αποτελεί άμεση πηγή κινδύνου για τις άλλες τράπεζες. Τις θέτει όμως σε κίνδυνο και εμμέσως, αφού, αν περιπέσει σε αδυναμία πληρωμών, αφενός ενεργοποιείται το ΤΕΚΕ, με αποτέλεσμα την άμεση ζημία τους, αφού θα θιγούν οι εισφορές όλων των τραπεζών σ' αυτό ή και θα κληθούν αυτές να καταβάλουν συμπληρωματικές εισφορές, αφετέρου δε κλονίζεται η εμπιστοσύνη των καταθετών στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα με κίνδυνο μαζικών εκροών καταθέσεων από όλες τις εγχώριες τράπεζες.

Η προβλεπόμενη στο Κεφάλαιο ΙΒ' του ν. 3601/2007 διαδικασία εξυγίανσης / ειδικής εκκαθάρισης, συνιστώσα μορφή ταχείας αναδιάρθρωσης και ειδικής εκκαθάρισης αφερέγγυας τράπεζας, σε αρμονία και με τα προβλεπόμενα στην Πρόταση Οδηγίας για τη θέσπιση πλαισίου για την ανάκαμψη και την εξυγίανση / ειδική εκκαθάριση πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, σκοπεί στη διενέργεια της εκκαθάρισης του πιστωτικού ιδρύματος και τον επιμερισμό των ζημιών στους πιστωτές του με τρόπο που να διασφαλίζεται το δημόσιο συμφέρον, αποφευγομένων διαταραχών της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και επιτυγχανομένης της προστασίας των καταθετών μέχρι του ποσού των 100.000 Ευρώ σύμφωνα με τις επιταγές της Οδηγίας 2009/14/ΕΚ για τα συστήματα εγγύησης καταθέσεων, όσον αφορά το επίπεδο κάλυψης και την προθεσμία εκταμίευσης. Για το λόγο αυτό, προτάσσεται η διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος, με τις ανωτέρω εκφάνσεις του, υπηρετούμενων επικουρικής και σε δεύτερη μοίρα των κοινών,

συνήθων σκοπών των συλλογικών διαδικασιών ικανοποίησης των πιστωτών και ιδίως της σύμμετρης ικανοποίησής τους²⁴. Η επιβολή σε πιστωτικό ίδρυμα των μέτρων εξυγίανσης εμπίπτει στην κατηγορία των διοικητικών μέτρων που επιβάλλονται από δημόσια αρχή, εισαγόντων καθεστώς ειδικής εκκαθάρισης και συλλογικής ικανοποίησης των δανειστών του πιστωτικού ιδρύματος, και συνδέεται κατά κανόνα με ανάκληση της άδειας λειτουργίας του και με αλλαγή του καθεστώτος διοίκησης και διαχείρισης αυτού. Τούτο δε διότι τα μέτρα εξυγίανσης περιέχουν και πράξεις διάθεσης περιουσιακών στοιχείων του πιστωτικού ιδρύματος, οι οποίες δεν ακολουθούν αποφάσεις των οικείων οργάνων διοίκησης του πιστωτικού ιδρύματος, αλλά της Τράπεζας της Ελλάδος, ενεργούσης ως εποπτικής αρχής, με εξουσίες εξικνούμενες και σε θέματα εξυγίανσης. Για το λόγο αυτό ο νομοθέτης παραθέτει στην παράγραφο 2 του άρθρου 63B του ν. 3601/2007 τους λόγους λήψης των μέτρων εξυγίανσης. Η παράθεση αυτή των λόγων υπαγωγής σε καθεστώς εξυγίανσης, αν και γίνεται ενδεικτικώς, κατά ρητή διατύπωση του νόμου, έχει κατ' ουσίαν εξαντλητικό χαρακτήρα και η χρήση του επιρρήματος «ενδεικτικά» γίνεται για να αποφευχθεί στενή και συσταλτική ερμηνεία των παρατιθέμενων στο νόμο περιπτώσεων, καθώς και για να είναι δυνατή η αναλογική εφαρμογή τους.

Οι λόγοι λήψης των μέτρων εξυγίανσης διακρίνονται α) σε μικρο-οικονομικούς – υποκειμενικούς και β) σε μακρο-οικονομικούς – αντικειμενικούς.

Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται οι περιπτώσεις:

α) αδυναμίας ή άρνησης αύξησης των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος, όταν, εννοείται, η αύξηση αυτή είναι απαραίτητη για τη συνέχιση λειτουργίας του πιστωτικού ιδρύματος (άρθρο 8 παρ. 1 περ. α' υπό iv), και, γενικώς, όταν το πιστωτικό ίδρυμα δεν διαθέτει επαρκή ίδια κεφάλαια ή δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του και ιδίως να διασφαλίσει τα επιστρεπτέα κεφάλαια που του έχουν εμπιστευθεί οι καταθέτες και οι λοιποί πιστωτές του (άρθρο 63 παρ. 1 περ. γ'),

β) παρακώλυσης του ελέγχου που ασκείται από την Τράπεζα της Ελλάδος, τηρουμένης, βεβαίως, της αρχής της αναλογικότητας, (άρθρο 8 παρ. 1 περ. α' από v) και, συναφώς,

γ) διαπίστωσης σοβαρών ή κατ' εξακολούθηση παραβάσεων διατάξεων της νομοθεσίας ή επιχειρηματικής πορείας που δημιουργεί εύλογες αμφιβολίες για τη χρηστή και συνετή διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων από τη διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος, με συνέπεια να τίθενται σε κίνδυνο η φερεγγυότητα του πιστωτικού ιδρύματος, τα συμφέροντα των καταθετών του ή εν γένει η διασφάλιση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας και η πρόστασία της εμπιστοσύνης του κοινού στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα (άρθρο 63 παρ. 1 περ. β').

24. Βλ. Δ. Ρούσση, σελ. 58

Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται:

α) Η ανάγκη σταθεροποίησης πιστωτικού ιδρύματος ή αποτροπής κινδύνου οικονομικής αστάθειας σε πιστωτικό ίδρυμα χάριν της συστημικής ευστάθειας,

β) η ανάγκη προστασίας της εμπιστοσύνης του κοινού, ιδίως των καταθετών, στη σταθερότητα και την εύρυθμη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος,

γ) η πρόληψη δημιουργίας συστημικού κινδύνου ή καταστάσεων αποσταθεροποιητικών του χρηματοπιστωτικού συστήματος, λαμβανομένων υπόψη και των συνθηκών που επικρατούν στην τραπεζική και διατραπεζική αγορά, καθώς και, κατά παραπομπή στην παράγραφο 1 του άρθρου 63.

Τα μέτρα εξυγίανσης δύνανται να είναι α) η αναγκαστική αύξηση κεφαλαίου του πιστωτικού ιδρύματος, β) η μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων του υπό εξυγίανση πιστωτικού ιδρύματος προς άλλο πιστωτικό ίδρυμα ή προς άλλο πρόσωπο (άρθρο 63Δ ν. 3601/2007) και γ) η σύσταση μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος, προς το οποίο μεταβιβάζεται το σύνολο ή μέρος των περιουσιακών στοιχείων του αρχικού, υπό εξυγίανση πιστωτικού ιδρύματος, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 63Δ παράγραφοι 5 έως 12.

Η Τράπεζα της Ελλάδος κατά τη λήψη της εν λόγω απόφασης λειτουργεί ως εποπτική αρχή, έχουσα την εξουσία να ανακαλέσει την άδεια λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος, αλλά, παραλλήλως, και ως αρχή εξυγίανσης των πιστωτικών ιδρυμάτων²⁵. Η διακριτική ευχέρεια της Τράπεζας κατά τη λήψη απόφασης περί επιβολής μέτρων εξυγίανσης, βάσει των διατάξεων του άρθρου 63Γ, είναι ευρεία. Ο νόμος, όμως, οριοθετεί την ευχέρεια αυτή, μεταξύ άλλων, και με την παράγραφο 3 του άρθρου 63B του ν. 3601/2007. Η εν λόγω διάταξη της παραγράφου 3 μεριμνά για την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας της Τράπεζας της Ελλάδος στο πλαίσιο επιβολής των μέτρων εξυγίανσης τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας. Προβλέπει, σχετικώς, ότι η Τράπεζα της Ελλάδος λαμβάνει μέτρα που πρέπει να είναι κατάλληλα για την επίτευξη των αμέσως ανωτέρω εκτεθέντων σκοπών, αφού εκτιμήσει το πρόσφορο των μέτρων που πρόκειται να λάβει σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό (αρχή αναλογικότητας) και αφού λάβει υπόψη της:

α) Τη διαφαινόμενη αδυναμία του πιστωτικού ιδρύματος να ανακάμψει, β) την αδυναμία λήψης εναλλακτικών μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος, εντός κατάλληλου χρονικού διαστήματος, για την αποτροπή κατάρρευσης του πιστωτικού ιδρύματος, γ) τις εκτιμώμενες συνέπειες της αδυναμίας πληρωμών του πιστωτικού ιδρύματος για το χρηματοπιστωτικό σύστημα, δ) την ανάγκη να επωμιστούν τις τυχόν απώλειες από την εξυγίανση ενός πιστωτικού ιδρύματος οι μέτοχοι, οι μη ενέγγυοι πιστωτές και, με την επιφύλαξη της ανάγκης προστασίας της χρηματοπι-

25. Βλ. Δ. Ρούση, σελ. 58

σιωπικής σταθερότητας, οι καταθέτες που δεν καλύπτονται από τις διατάξεις του ν. 3746/2009. Ο νομοθέτης τονίζει, δηλαδή, ότι τα μέτρα αυτά πρέπει να επιλέγονται και να λαμβάνονται κατόπιν αξιολόγησης των εκόντων προτεραιότητα δικαιοπολιτικών σκοπών του συστήματος εξυγίανσης. Στην αξιολόγηση αυτή παραπέμπει η ενέχουσα ιεράρχηση εννόμων συμφερόντων στάθμιση των αποτελεσμάτων που θα προκαλούσε η ανέλεγκτη, εκτός πλαισίου εξυγίανσης, αδυναμία πληρωμών πιστωτικού ιδρύματος για το χρηματοπιστωτικό σύστημα, που προβλέπεται στην περίπτωση γ' της παραγράφου 3 του άρθρου 63B, σε σχέση βεβαίως με τους σκοπούς που καλούνται να υπηρετήσουν τα μέτρα εξυγίανσης σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 63B. Το στοιχείο αα' της περίπτωσης γ' παραπέμπει σαφώς στη δυνατότητα κάλυψης των εγγυημένων καταθέσεων από το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων και τα στοιχεία ββ' και γγ' στις συστημικές συνέπειες που θα είχε στο όλο τραπεζικό σύστημα η εκτός πλαισίου εξυγίανσης ειδική εκκαθάριση του πιστωτικού ιδρύματος ως εκ του είδους και του εύρους των υποχρεώσεων του πιστωτικού ιδρύματος έναντι άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων, επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες και ασφαλιστικών επιχειρήσεων, καθώς και των συμμετοχών του πιστωτικού ιδρύματος στο μετοχικό κεφάλαιο εταιριών του ευρύτερου χρηματοοικονομικού τομέα και αντιστρόφως. Ιεράρχηση εννόμων συμφερόντων και προστατευτέων εννόμων αγαθών εμπεριέχει επίσης και η περίπτωση δ' της παρ. 3 του άρθρου 63B, ορίζουσα ρητώς, αλλά και σε απόλυτη συμφωνία με τις ισχύουσες αρχές του Πτωχευτικού Κώδικα και των συλλογικών διαδικασιών αφερεγγυότητας εν γένει, ότι, εκ του περιουσιακού προϊόντος που θα προέλθει από τη διαδικασία εξυγίανσης, τελευταίοι ικανοποιούνται οι μέτοχοι και αμέσως πριν οι μη ενέγγυοι πιστωτές. Η καινοτομία της διάταξης σε σχέση με το υφιστάμενο ως τότε θεσμικό πλαίσιο, που κατέτασσε τους καταθέτες στην ίδια σειρά με τους λοιπούς ενέγγυους πιστωτές, συνίσταται στην αναγνώριση της ικανοποίησης των καταθετών που δεν καλύπτονται από τις διατάξεις του ν. 3746/2009, ως συνδεδεμένης με την προστασία της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και δυναμένης, ως εκ τούτου, να οδηγήσει σε ικανοποίηση των καταθετών αυτών προνομιακώς σε σχέση με τους λοιπούς μη ενέγγυους πιστωτές. Η ιεράρχηση αυτή έχει σημασία για την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας της Τράπεζας της Ελλάδος σε σχέση με την επιλογή των υποχρεώσεων του πιστωτικού ιδρύματος που θα μεταφερθούν στη μεταβατική τράπεζα ή σε λειτουργούσα τράπεζα, με αποτέλεσμα να διασωθούν, και όχι στο τιθέμενο υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικό ίδρυμα.

Η παράγραφος 4 του άρθρου 63B του ν. 3601/2007 ορίζει ότι η λήψη των μέτρων εξυγίανσης δεν λογίζεται ως διαδικασία αφερεγγυότητας του υπό εξυγίανση πιστωτικού ιδρύματος που θα δικαιούνταν να επικαλεσθούν πιστωτές του. Τούτο αφορά κατά κύριο λόγο πιστωτές που οι απαιτήσεις τους μεταβιβάζονται στη μεταβατική τράπεζα ή σε λειτουργούσα τράπεζα. Η ρύθμιση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία σε σχέση με την ενεργοποίηση συμβατικών ρητρώων που προβλέπουν σταυ-

ροειδείς συνέπειες σε περίπτωση αδυναμίας ή αφερεγγυότητας συμβαλλομένου (cross default), τη δυνατότητα δηλαδή του αντισυμβαλλομένου – δανειστή του πιστωτικού ιδρύματος να επικαλεσθεί την είσοδο του πιστωτικού ιδρύματος σε καθεστώς εξυγίανσης, για να καταγγείλει υφιστάμενες συμβάσεις. Τούτο ακριβώς διευκρινίζει το τελευταίο εδάφιο της παρ. 4 του άρθρου 63B, που προβλέπει ότι «*τυχόν συμβατικές ρήτρες που ενεργοποιούνται σε περίπτωση πτώχευσης ή αφερεγγυότητας ή επέλευσης άλλου γεγονότος που χαρακτηρίζεται ως «πιστωτικό γεγονός» ή ισοδύναμο της αφερεγγυότητας δεν ενεργοποιούνται από το γεγονός της λήψης μέτρων εξυγίανσης*».

Η θέσπιση στο νόμο και *ad hoc* εφαρμογή της διαδικασίας εξυγίανσης σκοπό έχει να διαφυλάξει και τα συμφέροντα των πιστωτών του πιστωτικού ιδρύματος, καθώς και των μετόχων του. Μέτρο σύγκρισης είναι ο βαθμός ικανοποίησής τους σε περίπτωση και στο μέτρο που εφαρμοζόταν η διαδικασία ειδικής εκκαθάρισης αντί της διαδικασίας εξυγίανσης²⁶. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο το άρθρο 63Z του ν. 3601/2007 προβλέπει ότι «*αν κάποιος μέτοχος ή πιστωτής πιστωτικού ιδρύματος θεωρήσει ότι, ως συνέπεια της εφαρμογής ενός μέτρου εξυγίανσης από τα προβλεπόμενα στα άρθρα 63B έως 63E, η οικονομική του θέση έχει επδεινωθεί σε σχέση με αυτή στην οποία θα βρισκόταν εάν το πιστωτικό ίδρυμα ετίθετο άμεσα σε ειδική εκκαθάριση πριν από την εφαρμογή ενός τέτοιου μέτρου, ο εν λόγω μέτοχος ή πιστωτής δικαιούται να ζητήσει αποζημίωση από το Δημόσιο ύψους τέτοιου που να τον αποκαθιστά στη θέση που θα είχε αν γινόταν απευθείας ειδική εκκαθάριση*».

Σκοπός της διάταξης αυτής είναι να αποκλεισθεί η προσβολή των αποφάσεων των δημοσίων αρχών που επιβάλλουν τα μέτρα εξυγίανσης, χωρίς να στερούνται οι δανειστές και οι μέτοχοι δικαστικής προστασίας. Βεβαίως, είναι εξαιρετικά δυσχερής η θεμελίωση αξίωσης βάσει της διάταξης αυτής. Ορθώς, όμως, ο νομοθέτης προβλέπει ότι «*για την εκτίμηση της οικονομικής κατάστασης του ιδρύματος πριν από την εφαρμογή των μέτρων εξυγίανσης, προκειμένου να αξιολογηθεί εάν υπήρξε πράγματι χειροτέρευση θέσης, λαμβάνονται υπόψη η έκθεση ή οι εκθέσεις αποτίμησης της παραγράφου 4 του άρθρου 63Δ και αφαιρείται κάθε ποσό κρατικής ενίσχυσης ή ενίσχυσης από κεντρική τράπεζα που τυχόν έχει λάβει το πιστωτικό ίδρυμα*». Πράγματι, τα μέτρα εξυγίανσης, εκτός από το σκέλος των περικοπών απαιτήσεων ή της ποιοτικής μεταβολής τους (π.χ. από δανειακή απαίτηση σε μετοχική σχέση), συνοδεύονται και από μέτρα κεφαλαιακής ενίσχυσης του πιστωτικού ιδρύματος, μεταβατικού ή αποκτώντος περιουσιακά στοιχεία (βλ. παρακάτω). Αξίζει να σημειωθεί ότι το κυρίως τιθέμενο εν προκειμένω ζήτημα είναι αυτό της αποτίμησης της αξίας των μεταβιβαζομένων σε λειτουργούν πιστωτικό ίδρυμα ή σε μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα περιουσιακών στοιχείων του αρχικού πιστωτικού ιδρύματος που συνδέονται και με τις κρίσιμες τραπεζικές εργασίες του. Εν προκειμένω, η κεφαλαιακή ενίσχυση του πιστωτικού ιδρύματος που αποκτά τα περιουσιακά στοιχεία του αρχικού πιστωτι-

26. Πρβλ. Δ. Παπαδοπούλου, ΔΕΕ 4/2013, σελ. 310.

κού ιδρύματος είναι σημαντική για τη δημιουργία σ' αυτό κινήτρου προς απόκτηση όχι μόνον των στοιχείων του παθητικού, αλλά και των στοιχείων του ενεργητικού. Η κεφαλαιακή αυτή ενίσχυση μάλλον θετικώς επιδρά και ως προς το τίμημα που προσφέρει το αποκτών πιστωτικό ίδρυμα στο μεταβιβάζον, καθόσον διασφαλίζουν τη συνέχιση της λειτουργίας του, αλλά και τη δυνατότητα αξιοποίησης των αποκτωμένων περιουσιακών στοιχείων. Είναι, κατά συνέπεια, απολύτως εύλογο να μην λαμβάνονται υπόψη αυτές οι ενισχύσεις, π.χ. μέσω του ELA (Emergency Liquidity Assistance) ή μέσω του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, για τον υπολογισμό της περιουσιακής κατάστασης του πιστωτικού ιδρύματος και της, επί τη βάση αυτής, ικανοποιήσεως των δανειστών του.

4.2. Τα κατ' ιδίαν μέτρα εξυγίανσης

4.2.1. Η αύξηση κεφαλαίου ως μέτρο εξυγίανσης (άρθρο 63Γ)

Πρόκειται για περίπτωση που την αύξηση κεφαλαίου την αποφασίζει ο επίτροπος και όχι τα προβλεπόμενα στο καταστατικό όργανα του πιστωτικού ιδρύματος. Σε περίπτωση που το καταστατικό του πιστωτικού ιδρύματος προβλέπει αύξηση κεφαλαίου με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου του, μπορεί να θεωρηθεί πως εν προκειμένω ο επίτροπος ενεργεί υποκαθιστώντας το διοικητικό συμβούλιο. Σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα στην αύξηση κεφαλαίου του άρθρου 62Α του ν. 3601/2007, δεν ισχύει το δικαίωμα προτίμησης των παλαιών μετόχων. Η κατάργηση αυτή συνδέεται, προφανώς, με τη διαπιστωμένη άρνηση των παλαιών μετόχων να συμμετάσχουν σε αύξηση κεφαλαίου του πιστωτικού ιδρύματος και με την ανάγκη ενεργοποίησης της κεφαλαιακής ενίσχυσης του πιστωτικού ιδρύματος από τρίτα πρόσωπα, ενδεχομένως και θεσμικούς φορείς, όπως το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, εφόσον βεβαίως συντρέχουν οι προς τούτο προϋποθέσεις (βλ. ιδίως άρθρο 6 ν. 3864/2010)²⁷. Αξίζει να σημειωθεί πως η διάταξη αυτή δεν έχει εφαρμοσθεί ποτέ, αλλά ούτε και διαφαίνεται πιθανότητα εφαρμογής της, πιθανώς και λόγω των προβλημάτων που δημιουργεί σε σχέση με το παράγωγο ενωσιακό δίκαιο και, ιδίως, τις εταιρικές Οδηγίες (βλ. ενδεικτικώς άρθρα 25 και 29 Δεύτερης Εταιρικής Οδηγίας), αλλά και τη νομολογία του ΔΕΚ (βλ. ενδεικτικώς υπόθεση C-441 / 93 Παναγής Παφίτης κατά Τράπεζας Κεντρικής Ελλάδος, 1996, ΔΕΚ I-1347, αλλά και τις υποθέσεις C-19/90 and C-20/90, Καρέλλα και Καρέλλας κατά Υπουργού Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, 1991, ΔΕΚ I-2691).

4.2.2. Η μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων του πιστωτικού ιδρύματος («εντολή μεταβίβασης», άρθρο 63Δ)

Κατά την παράγραφο 1, «η Τράπεζα της Ελλάδος δύναται με απόφασή της να υποχρεώσει πιστωτικό ίδρυμα στη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων του προς άλλο πιστω-

27. Πρβλ. Αθανασίου, ό.π., σελ. 379.

τικό ίδρυμα ή προς άλλο πρόσωπο. Τα προς μεταβίβαση περιουσιακά στοιχεία προσδιορίζονται στην απόφαση του προηγούμενου εδαφίου και μπορούν να είναι δικαιώματα, απαιτήσεις, υποχρεώσεις ή και συμβατικές σχέσεις». Η απόφαση για τη μεταβίβαση ενεργοποιείται από τα αρμόδια όργανα του πιστωτικού ιδρύματος κατά την παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου. Η μη συμμόρφωση των αρμοδίων οργάνων του πιστωτικού ιδρύματος και δη του διοικητικού συμβουλίου με την «εντολή» αυτή της Τράπεζας της Ελλάδος οδηγεί στο διορισμό επιτρόπου σύμφωνα με την περίπτωση γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 63 (αν δεν έχει ήδη προηγηθεί), κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο εδάφιο 2 της παρ. 2 του άρθρου 63Δ. Ο επίτροπος ενεργεί εν προκειμένω χωρίς τη σύμπραξη του διοικητικού συμβουλίου.

Υποχρεωτικό περιεχόμενο των μεταβιβαζομένων με την απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος περιουσιακών στοιχείων του πιστωτικού ιδρύματος είναι οι υποχρεώσεις του πιστωτικού ιδρύματος από καταθέσεις έως του ορίου του άρθρου 9 του ν. 3746/2009 και από καταθέσεις του Δημοσίου και φορέων της Κεντρικής Κυβέρνησης. Ο νομοθέτης έχει παραβλέψει τις υποχρεώσεις του πιστωτικού ιδρύματος από παροχή επενδυτικών υπηρεσιών που καλύπτονται από το ν. 3746/2009, οι οποίες πρέπει να θεωρηθούν επίσης ως υποχρεωτικώς μεταβιβαζόμενες. Η απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος δύναται να προβλέπει τη μεταβίβαση και περαιτέρω στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού του μεταβιβαζόμενου πιστωτικού ιδρύματος, όταν αυτό απαιτείται για τους σκοπούς της εξυγίανσης. Τούτο είναι, εξάλλου, αυτονόητο, καθόσον χωρίς τη μεταβίβαση ενός στοιχειώδους μεγέθους ενεργητικού είναι αδύνατη η επίτευξη οιασδήποτε, έστω και κατά προσέγγιση, ισοσκελισμένου συνόλου περιουσιακών στοιχείων, με αποτέλεσμα τη δημιουργία υποχρέωσης κάλυψης/χρηματοδότησης αυτού του κενού ή ελλείμματος δι' άλλων πόρων. Σχετικώς, σημειώνεται ότι, κατά την παρ. 13 του άρθρου 63Δ, σε περίπτωση που η αξία των μεταβιβαζομένων στοιχείων του παθητικού στο προς ό η μεταβίβαση πιστωτικό ίδρυμα υπερβαίνει την αξία των μεταβιβαζόμενων στοιχείων του ενεργητικού, η Τράπεζα της Ελλάδος καθορίζει το ποσό της διαφοράς, η οποία καλύπτεται ως εξής: α) το Σκέλος Καταθέσεων του ΤΕΚΕ καταβάλλει ποσό ίσο με την αξία των εγγυημένων καταθέσεων αφαιρούμενης της αξίας των μεταβιβαζομένων στοιχείων του ενεργητικού και β) το Σκέλος Εξυγίανσης του ΤΕΚΕ καταβάλλει το επιπλέον ποσό. Κατά την παράγραφο 12 του ίδιου άρθρου, το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας θα καταβάλλει το ποσό που θα κατέβαλλε το ΤΕΚΕ κατά την παράγραφο 13 του άρθρου 63Δ και την παράγραφο 7 του άρθρου 63Ε του ν. 3601/2007 για το χρονικό διάστημα που ορίζεται στο νόμο, αποκτώντας το ΤΧΣ την αξίωση και το προνόμιο του ΤΕΚΕ κατά την παράγραφο 4 του άρθρου 13Α του ν. 3746/2009. Κατά ρητή πρόβλεψη του τελευταίου εδαφίου της παρ. 4 του άρθρου 63Δ, στα προς μεταβίβαση περιουσιακά στοιχεία δεν δύ-

νανται, όμως, να περιλαμβάνονται τα δάνεια χαμηλής εξασφάλισης (subordinated debts)²⁸.

Δεδομένου ότι η μεταβίβαση πραγματοποιείται με τους κανόνες του ιδιωτικού δικαίου, απαιτείται για τη συμφωνία και την ολοκλήρωσή της (εκποινητική δικαιοπραξία) η συνδρομή των όρων του αστικού δικαίου²⁹. Η απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος, οδηγούσα σε δηλώσεις βουλήσεως που οδηγούν στη δημιουργία εννόμων σχέσεων, αναπτύσσουν, κατά κύριο λόγο, αποτελέσματα ουσιαστικού ιδιωτικού δικαίου στη σχέση του υπό καθεστώς εξυγίανσης / ειδικής εκκαθάρισης τελούντος πιστωτικού ιδρύματος, αφενός, και του αντισυμβαλλομένου του (αποκτώντος), αφετέρου, ως προς τα θέματα δηλαδή που διέπουν τις μεταξύ τους συναλλαγές, στο πλαίσιο της σύμβασης πώλησης και μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων. Χάρην προστασίας της εμπιστοσύνης των συναλλασσόμενων με το πιστωτικό ίδρυμα και, κατ' επέκεινα, της διασφάλισης της ομαλής ροής των διαδικασιών εξυγίανσης / ειδικής εκκαθάρισης, οι έννομες αυτές σχέσεις χρήζουν όμως και τυγχάνουν προστασίας από την έννομη τάξη, εξοπλιζόμενες με εξαιρετική και έναντι τρίτων ισχύ. Τούτο καθίσταται απαραίτητο ως εκ της ειδικής σημασίας των διατάξεων που καθορίζουν τα μέτρα μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων των πιστωτικών ιδρυμάτων, στο πλαίσιο της εξυγίανσης / αναδιοργάνωσής τους. Οι σχετικές διατάξεις της νομοθεσίας αποτελούν κράμα των διατάξεων περί εκκαθάρισης και πώλησης, αφενός, και των διατάξεων περί αναγκαστικής εκποιήσεως, αφετέρου³⁰. Κατά το άρθρο 1 του Πτωχευτικού Κώδικα «*Η πώληση αποσκοπεί στη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών του οφειλέτη με τη ρευστοποίηση της περιουσίας του ή με άλλο τρόπο που προβλέπεται από σχέδιο αναδιοργάνωσης και ιδίως με τη διατήρηση της επιχείρησής του*». Όπως εκτέθηκε, ο πρωταρχικός σκοπός της αναδιοργάνωσης πιστωτικού ιδρύματος συνίσταται, όπως προκύπτει από το άρθρο 63B παρ. 1 του ν. 3601/2007, στην προστασία της χρηματοοικονομικής σταθερότητας και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης του κοινού στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, επιτυγχάνεται δε αυτός με τη διασφάλιση της, κατά το δυνατόν, ομαλής άσκησης των βασικών τραπεζικών εργασιών του υπό εξυγίανση πιστωτικού ιδρύματος, τη μεγιστοποίηση της αξίας των περιουσιακών του στοιχείων και την προστασία των συμφερόντων των πιστωτών που είναι καταθέτες και επενδυτές κατά την έννοια του ν. 3746/2009, των ασφαλιζόμενων δηλαδή από το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων³¹.

Σειρά διατάξεων της νομοθεσίας περί εξυγίανσης αποσκοπεί στην ταχεία, απρόσκοπτη και οριστική, από άποψη αστικού δικαίου, μη υποκείμενη δηλαδή

28. Βλ. Ζ. Τσολακίδη, ΧρηΔικ 3/2012, σελ. 364

29. Πρβλ. Τσολακίδη, ό.π., σελ. 365

30. Βλ. Δ. Ρούσση, ΧρηΔικ 1/2013, σελ. 60

31. Βλ. Ζ. Τσολακίδη, ΧρηΔικ 3/2012, σελ. 364

σε διαδικασίες επιδίωξης διάρρηξης ή ανατροπής, μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων του πιστωτικού ιδρύματος υπό την εποπεία και, ουσιαστικώς, υπό την καθοδήγηση των δημοσίων αρχών εξυγίανσης (χαρακτήρας αναγκαστικής εκποίησης). Μέρη για την επίτευξη του σκοπού αυτού λαμβάνουν οι διατάξεις του άρθρου 63Δ παρ. 3 του ν. 3601/2007, που ορίζει ότι η δήλωση προς την Τράπεζα της Ελλάδος του τρίτου προσώπου, στο οποίο πρόκειται να μεταβιβαστούν περιουσιακά στοιχεία του μεταβιβάζοντος πιστωτικού ιδρύματος που έχει υπαχθεί σε καθεστώς εξυγίανσης αποτελεί εκτελεστό τίτλο για την αξίωση του μεταβιβάζοντος πιστωτικού ιδρύματος κατά του προς ό η μεταβίβαση προσώπου ως προς το καθοριζόμενο αντάλλαγμα.

Η παράγραφος 3 του άρθρου 63Δ περιγράφει, επίσης, την εφαρμοζόμενη σχετικώς διαδικασία, που διέπεται από ταχύτητα και μυστικότητα. Η διαδικασία αυτή έρχεται σε αντίθεση με τις συνήθεις πτωχευτικές διαδικασίες, που είναι μακροχρόνιες και απαιτούν πολύπλοκες διαπραγματεύσεις και συμφωνίες με τους πιστωτές και μπορούν να εφαρμοστούν στα πιστωτικά ιδρύματα, καθόσον, τυχόν εφαρμογή τους, θα αναιρούσε παντελώς την επιδιωκόμενη προστασία του δημοσίου συμφέροντος και την αποτροπή του συστημικού κινδύνου. Βεβαίως, αναντίρρητο και αναπόφευκτο τμήμα της ταχύτητας και της εμπιστευτικότητας είναι ο περιορισμός της διαφάνειας των διαδικασιών και της δυνατότητας λογοδοσίας των αρμοδίων οργάνων. Όμως, ο νομοθέτης, προβαίνοντας σε δικαιοπολιτική επιλογή, κλίνει υπέρ των πρώτων έννομων αγαθών, κατόπιν στάθμισης των αντιτιθέμενων έννομων συμφερόντων.

Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, που περιγράφεται στις παραγράφους 3 επ. του άρθρου 63Δ, η Τράπεζα της Ελλάδος καλεί πιστωτικά ιδρύματα ή άλλα πρόσωπα, που, κατά την κρίση της και σύμφωνα με τις διαθέσιμες σε αυτήν κατά το χρόνο αυτών πληροφορίες, είναι κατάλληλα για την κτήση των υπό μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων, σε άτυπη και εμπιστευτική διαδικασία υποβολής προσφορών για την απόκτηση τους. Τα κληθέντα σε υποβολή προσφορών πιστωτικά ιδρύματα ή άλλα πρόσωπα, καθώς και οι διοικούντες, υπάλληλοι και συνεργάτες τους, τηρούν απόρρητο ως προς την ως άνω διαδικασία και κάθε πληροφορία που απέκτησαν επ' ευκαιρία αυτής. Εξυπακούεται ότι συγκεκριμένα περιουσιακά στοιχεία, συνυφασμένα με τη φύση των τραπεζικών εργασιών, τόσο του παθητικού του πιστωτικού ιδρύματος, όπως οι καταθέσεις, όσο και του ενεργητικού, όπως οι απαιτήσεις από δάνεια, μπορούν να μεταβιβασθούν μόνο σε πιστωτικά ιδρύματα. Η ανάγκη ταχύτητας και μυστικότητας της διαδικασίας επιβάλλει να αρκестθούν όλοι οι παράγοντες στον καθορισμό του ανταλλάγματος βάσει προσωρινής αποτίμησης των μεταβιβαζόμενων περιουσιακών στοιχείων, η οποία διενεργείται από την Τράπεζα της Ελλάδος με συντηρητικές εκτιμήσεις των ως άνω στοιχείων επί τη βάσει της εύλογης αξίας αυτών. Ακολουθεί εντός εξαμήνου ο οριστικός καθορισμός από την Τράπεζα της Ελλάδος του ποσού της διαφοράς, αφού ληφθούν υπόψη η έκθεση ή

οι εκθέσεις αποτίμησης, οι τρέχουσες συνθήκες της αγοράς και η ανάγκη εύρυθμης λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Εξάλλου, στην παρ. 5 εδ. 2 του άρθρου 63Δ του ν. 3601/2007, ορίζεται ότι δεν εφαρμόζεται στις εν λόγω μεταβιβάσεις το άρθρο 479 του Αστικού Κώδικα, για να αποκλεισθεί η ευθύνη του προσώπου, στο οποίο μεταβιβάζονται περιουσιακά στοιχεία του μεταβιβάζοντος πιστωτικού ιδρύματος που έχει υπαχθεί σε καθεστώς εξυγίανσης, έναντι των δανειστών του τελευταίου. Τέτοια ευθύνη του αποκτώντος θα καθιστούσε οποιοδήποτε πρόσωπο απρόθυμο να αποκτήσει περιουσιακά στοιχεία του υπό αναδιοργάνωση πιστωτικού ιδρύματος, με αποτέλεσμα να τίθεται σε κίνδυνο η προοπτική επιτυχίας των εργαλείων εξυγίανσης / αναδιοργάνωσης που προβλέπει ο νόμος.

Δικαιολογητικό λόγο της διάταξης αυτής αποτελεί το γεγονός ότι η μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων πιστωτικού ιδρύματος που έχει υπαχθεί σε καθεστώς εξυγίανσης / αναδιοργάνωσης σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα, που γίνεται στο πλαίσιο μεταβίβασης προς το τελευταίο βασικών τραπεζικών του εργασιών, πραγματοποιείται ως διαδικασία ρευστοποίησης της εταιρικής περιουσίας, με πρωταρχικό όμως σκοπό, όπως ρητώς ορίζεται στο νόμο, τη διασφάλιση της συστημικής ευστάθειας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Όταν τα περιουσιακά στοιχεία του υπό καθεστώς εξυγίανσης / αναδιοργάνωσης τιθμένου πιστωτικού ιδρύματος που μεταβιβάζονται σε άλλο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, είναι «βασικές τραπεζικές εργασίες», κατά τον ορισμό του νόμου, κύριος σκοπός του νομοθέτη, αλλά και των εποπτικών αρχών κατά τη διαδικασία ανεύρεσης αγοραστή, δεν είναι η, υπό στενή έννοια, επωφελέστερη για τον μεταβιβάζοντα διάθεση του κάθε περιουσιακού στοιχείου, αλλά η ομαλή μετάβαση του συνόλου των μεταβιβαζομένων βασικών τραπεζικών εργασιών, έτσι ώστε να διασφαλισθεί η συστημική ευστάθεια.

Τούτο απαιτεί, αρχικώς, προθυμία άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων να αποκτήσουν τις προς μεταβίβαση τραπεζικές εργασίες, που είναι μέρος των μεταβιβαζομένων, ως συνόλου εννόμων σχέσεων, περιουσιακών στοιχείων του τεθέντος σε καθεστώς εξυγίανσης / αναδιοργάνωσης πιστωτικού ιδρύματος. Το σύνολο αυτό των μεταβιβαζομένων εννόμων σχέσεων, ως ομάδα περιουσίας, περιέχει στοιχεία ενεργητικού και παθητικού. Εξ ορισμού πραγματοποιείται σ' αυτές τις περιπτώσεις μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων από αφερέγγυο πιστωτικό ίδρυμα, που έχει τεθεί σε καθεστώς εξυγίανσης / αναδιοργάνωσης. Αν, λοιπόν, δημιουργούνταν ο κίνδυνος μολυσματικής μετάδοσης των οικονομικών προβλημάτων και υποχρεώσεων του μεταβιβάζοντος στο αποκτών χρηματοπιστωτικό ίδρυμα (αν, δηλαδή, ετίθετο θέμα εφαρμογής του άρθρου 479 ΑΚ), κανένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα δεν θα επεδείκνυε την παραμικρή προθυμία να αποκτήσει τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία. Αποτέλεσμα τούτου θα ήταν η αδυναμία μεταβίβασης των βασικών τραπεζικών εργασιών του αφερέγγυου πιστωτικού ιδρύματος και, κατ' επέκταση, η εξ ορισμού μη επίτευξη των σκοπών της διαδικασίας εξυγίανσης / αναδιοργάνω-

σης, που ορίζει ο νόμος, και, κατά συνέπεια, η μη προστασία του δημοσίου συμφέροντος, αφού θα επιτρώσκετο ενδεχομένως ακόμα και η συστημική ευστάθεια του χρηματοπιστωτικού τομέα της χώρας.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, η διασφάλιση των συμφερόντων του αποκτώντος χρηματοπιστωτικού συστήματος, με τη στεγανοποίησή του έναντι των λοιπών υποχρεώσεων του μεταβιβάζοντος, αφερέγγυου πιστωτικού ιδρύματος, πλην εκείνων που ρητώς περιλαμβάνονται στα μεταβιβαζόμενα περιουσιακά στοιχεία, ως σύνολο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων υπό μορφήν ενεργητικού και παθητικού, συνιστά την επωφελέστερη για το αφερέγγυο πιστωτικό ίδρυμα διαδικασία και μέθοδο ρευστοποίησης των περιουσιακών του στοιχείων. Και τούτο διότι, ως εκ του χαρακτήρα και της φύσεως των τραπεζικών εργασιών, ο κατακερματισμός των περιουσιακών στοιχείων πιστωτικού ιδρύματος και η μεμονωμένη εκποίηση εννόμων σχέσεων ή περιουσιακών στοιχείων στο πλαίσιο κοινής πτωχευτικής διαδικασίας δεν ενδείκνυται οικονομικώς και οδηγεί σε οικονομικά ολέθρια αποτελέσματα για τους ίδιους τους πιστωτές. Τούτο δε πέραν των αρνητικών συνεπειών και, υπό περιστάσεις – όπως σε περίπτωση συστημικής τράπεζας – τεραστίων καταστροφικών παράπλευρων απωλειών για την εθνική οικονομία.

Οι διαπιστώσεις αυτές οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το αποκτών πιστωτικό ίδρυμα δεν ευθύνεται έναντι των δανειστών του αφερέγγυου – μεταβιβάζοντος πιστωτικού ιδρύματος για άλλα χρέη του, πέραν εκείνων που περιέχονται στα μεταβιβαζόμενα περιουσιακά στοιχεία. Πράγματι, η ratio του άρθρου 479 ΑΚ είναι εντελώς διαφορετική και, κατ' ακρίβειαν, η αντίθετη εκείνης των διατάξεων του άρθρου 63Δ του ν. 3601/2007. Οι τελευταίες αυτές διατάξεις, ως ειδικές, καπιτούν ρητώς, αλλά και ως εκ της τελολογίας τους, της διάταξης του άρθρου 479 ΑΚ, η οποία, αν εφαρμοζόταν στην περίπτωση του άρθρου 63Δ του ν. 3601/2007 (και, βεβαίως, του άρθρου 63Ε του ίδιου νόμου) θα ακύρωνε τη δυνατότητα πρακτικής, αλλά και ουσιαστικής εφαρμογής του. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο το άρθρο 63Δ (παρ. 5 δευτερο εδάφιο) προβλέπει και τη μη εφαρμογή του άρθρου 479 ΑΚ στις περιπτώσεις μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων πιστωτικού ιδρύματος που έχει τεθεί σε καθεστώς εξυγίανσης / ειδικής εκκαθάρισης, ακόμη και αν συντρέχει περίπτωση μεταβίβασης ομάδας περιουσίας και επιχείρησης.

Τέλος, η παρ. 11 του άρθρου 63Δ του ν. 3601/2011 ρητώς ορίζει ότι «οι μεταβιβάσεις περιουσιακών στοιχείων κατά τις διατάξεις του παρόντος άρθρου δεν υπόκεινται σε πτωχευτική ανάκληση».

Διαπιστώνεται, λοιπόν, ότι η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων του τεθέντος υπό καθεστώς εξυγίανσης πιστωτικού ιδρύματος, κατά τις διατάξεις του άρθρου 63Δ του ν. 3601/2007, γίνεται μεν βάσει κανόνων ιδιωτικού ουσιαστικού δικαίου, εντάσσεται όμως στη λογική και τη ratio των διατάξεων περί εξυγίανσης των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ενέχει, επομένως, στοιχεία αναγκαστικής εκποίησης και *sui generis* πλειστηριασμού, τα οποία επιβάλλονται προς διασφάλιση

του δημοσίου συμφέροντος³². Αυτός είναι και ο λόγος, για τον οποίο η διαδικασία ανεύρεσης αγοραστή των περιουσιακών στοιχείων – που περιλαμβάνουν τραπεζικές εργασίες και, κατά τούτο, απευθύνονται σε περιορισμένο κύκλο προσώπων – πραγματοποιείται μέσω δημόσιας αρχής, της Τράπεζας της Ελλάδος (άρθρο 63Δ ν. 3601/2007).

4.2.3. Το μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα

Το μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα συνιστάται κατά το άρθρο 63Ε του ν. 3601/2007 για λόγους δημοσίου συμφέροντος με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, κατόπιν εισήγησης της Τράπεζας της Ελλάδος. Στο εν λόγω πιστωτικό ίδρυμα μεταβιβάζεται το σύνολο ή μέρος των περιουσιακών στοιχείων υφισταμένου πιστωτικού ιδρύματος που τίθεται σε καθεστώς ειδικής εκκαθάρισης ανακαλουμένης της αδειάς λειτουργίας του, όπως προβλέπεται στην παράγραφο 4 του άρθρου 63Ε του ν. 3601/2007³³. Η μεταβίβαση διενεργείται με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 63Δ παράγραφοι 5 έως 12.

Κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 63Ε παρ. 3 του ν. 3601/2007, σκοπός του μεταβατικού ιδρύματος είναι η διασφάλιση της συνέχειας των κρίσιμων τραπεζικών εργασιών και υπηρεσιών πληρωμών του αρχικού πιστωτικού ιδρύματος προκειμένου να διατηρηθεί η χρηματοπιστωτική σταθερότητα και να εξασφαλιστεί η προστασία των καταθετών και επενδυτών που καλύπτονται από το ν. 3746/2009, η διαφύλαξη της αξίας της εισφερόμενης σε αυτό περιουσίας και η ομαλή λειτουργία του, προς μεγιστοποίηση της αξίας του, μέχρι την εντός ευλόγου χρόνου πώληση των μετοχών του. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο στην παρ. 6 του άρθρου 63Ε ορίζονται τα περιουσιακά στοιχεία του αρχικού πιστωτικού ιδρύματος που μεταβιβάζονται υποχρεωτικώς από το αρχικό πιστωτικό ίδρυμα στο μεταβατικό. Ο κατάλογος αυτός περιλαμβάνει α) τις υποχρεώσεις του πιστωτικού ιδρύματος από καταθέσεις έως του ορίου του άρθρου 9 του ν. 3746/2009 και β) τις υποχρεώσεις του πιστωτικού ιδρύματος από καταθέσεις του Δημοσίου και των φορέων της Κεντρικής Κυβέρνησης. Όπως και στο άρθρο 63Δ, ο νομοθέτης έχει παραβλέψει στην περίπτωση α' και τις υποχρεώσεις του πιστωτικού ιδρύματος από παροχή επενδυτικών υπηρεσιών που καλύπτονται από το ν. 3746/2009. Η διάταξη προβλέπει ότι, με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, κατόπιν εισήγησης της Τράπεζας της Ελλάδος, δύναται να αυξάνεται το όριο των αναδεχομένων υποχρεώσεων που αφορούν καταθέσεις, όταν αυτό απαιτείται για την εκπλήρωση των σκοπών του μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος.

Κατά την παρ. 6 του άρθρου 63Ε του ν. 3601/2007, τα οριστικώς μεταβιβαζόμενα περιουσιακά στοιχεία ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών,

32. Βλ. Κ. Μποτόπουλου, Η εκκαθάριση των τραπεζών: ένας ατελής θεσμός, ΔΕΕ 1996, σελ. 677.

33. Βλ. Ζ. Τσολακίδη, ΧρηΔικ 3/2012, σελ. 367.

αφού προηγηθεί η κατά την παράγραφο 4 του άρθρου 63Δ προσωρινή αποτίμηση της Τράπεζας της Ελλάδος, εφαρμοζομένης αναλόγως της πρώτης υποπαραγράφου της παραγράφου 4 του άρθρου 63Δ. Πάντως, κατά ρητή διάταξη του νόμου, περιλαμβανομένη στην παρ. 6 του άρθρου 63Ε και αντιστοιχούσα σε εκείνη του τελευταίου εδαφίου της παρ. 4 του άρθρου 63Δ, στα προς μεταβίβαση περιουσιακά στοιχεία δεν περιλαμβάνονται τα δάνεια χαμηλής εξασφάλισης (subordinated debts).

Ο νόμος προβλέπει ότι εντός έξι (6) μηνών από την έκδοση της αποφάσεως του Υπουργού Οικονομικών για τη σύσταση του μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος, η Τράπεζα της Ελλάδος δύναται να εκδίδει νεότερες αποφάσεις για τη μεταβίβαση περαιτέρω περιουσιακών στοιχείων στο μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα ή για την αναμεταβίβαση ήδη μεταβιβασθέντων περιουσιακών στοιχείων, εάν αυτό κρίνεται σκόπιμο προς επίτευξη των σκοπών της παραγράφου 1 του άρθρου 63Β. Εν προκειμένω, παραπρεΐται συστηματική ανακολουθία ως προς την αρχή που εκδίδει την αρχική και τις επόμενες αποφάσεις που ρυθμίζουν τα ίδια ζητήματα. Στην παρ. 6 του άρθρου 63Ε προβλέπεται, επίσης, ότι με αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος δύναται να αναπροσαρμόζεται ανάλογα το ποσό της διαφοράς μεταξύ της αξίας των μεταβιβαζόμενων στοιχείων του παθητικού και της αξίας των μεταβιβαζόμενων στοιχείων του ενεργητικού του υποκειμένου σε μέτρα εξυγίανσης πιστωτικού ιδρύματος. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των παραγράφων 5 έως 12 του άρθρου 63Δ.

Οι εν λόγω διατάξεις επιχειρούν να ισορροπήσουν ανάμεσα στην ανάγκη μεταβίβασης στο μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα όσο το δυνατόν περισσότερων κρίσιμων τραπεζικών εργασιών, έτσι ώστε να μη διασαλευθεί η χρηματοπιστωτική ευστάθεια της χώρας, αφενός, και στην επιδίωξη μεταβίβασης ενός, όσο γίνεται, περισσότερο ισοσκελισμένου συνόλου των μεταβιβαζόμενων στοιχείων ενεργητικού και παθητικού. Και τούτο διότι, όπως και στην περίπτωση μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα, αν η αξία των μεταβιβαζόμενων στοιχείων του παθητικού στο προς ό η μεταβίβαση πιστωτικό ίδρυμα υπερβαίνει την αξία των μεταβιβαζόμενων στοιχείων του ενεργητικού, το ποσό της διαφοράς, καθοριζόμενο από την Τράπεζα της Ελλάδος, καλύπτεται α) από το Σκέλος Καταθέσεων του ΤΕΚΕ, προκειμένου για ποσά έως της αξίας των εγγυημένων καταθέσεων που θα κατέβαλλε, αφαιρούμενης της αξίας των μεταβιβαζόμενων στοιχείων του ενεργητικού, και β), ως προς το επιπλέον, από το Σκέλος Εξυγίανσης του ΤΕΚΕ (άρθρο 13Α ν. 3746/2009). Όπως εκτέθηκε, για χρονικό διάστημα που ορίζει ο νόμος (παράγραφος 12 του άρθρου 63Δ), το ΤΧΣ θα καταβάλλει το ποσό που θα κατέβαλλε το ΤΕΚΕ κατά την παράγραφο 7 του άρθρου 63Ε του ν. 3601/2007, αποκτώντας την αξίωση και το προνόμιο του ΤΕΚΕ κατά την παράγραφο 4 του άρθρου 13Α του ν. 3746/2009.

Στο Μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα παρέχεται κεφαλαιακή ενίσχυση από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, προκειμένου να διαθέτει την κεφαλαιακή επάρκεια που προβλέπεται στο άρθρο 27. Στη συνέχεια, το μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα εκπονεί επιχειρησιακό σχέδιο, στο οποίο περιγράφει τη στρατηγική του για τη βιώσιμη λειτουργία, τη διασφάλιση και ενίσχυση της φερεγγυότητας και την εν γένει εκπλήρωση των σκοπών του, το οποίο εγκρίνεται από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Το σχέδιο αυτό υπέχει θέση επιχειρησιακού σχεδίου της περίπτωσης δ' της παραγράφου 10 του άρθρου 5 του ν. 3601/2007.

Με την απόφαση του Υπουργού Οικονομικών για τη σύσταση του μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος ρυθμίζεται ο τρόπος καταβολής του μετοχικού κεφαλαίου, ο αριθμός και η αξία των νέων μετοχών, διορίζεται το πρώτο διοικητικό συμβούλιο, καθορίζεται το περιεχόμενο του καταστατικού και ρυθμίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για τη βιώσιμη λειτουργία του μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος. Η ως άνω απόφαση του Υπουργού Οικονομικών καταχωρίζεται στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο και με την καταχώριση αυτή το μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα αποκτά νομική προσωπικότητα.

Τα ανωτέρω δεν σημαίνουν ότι το μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα δεν απαιτείται να πληροί τις οργανωτικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις κάθε πιστωτικού ιδρύματος που περιγράφονται στο ν. 3601/2007, οι οποίες εξάλλου είναι απαραίτητες και κατά το ενωσιακό δίκαιο για τη χορήγηση από την Τράπεζα της Ελλάδος άδειας λειτουργίας κάθε πιστωτικού ιδρύματος. Τούτο προβλέπεται, εξάλλου ρητώς στα εδάφια 2 και 3 της παρ. 4 του άρθρου 63Ε, όπου προβλέπεται η χορήγηση νέας άδειας λειτουργίας στο μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα από την Τράπεζα της Ελλάδος. Ειδική εξαιρεση προβλέπεται ως προς την τήρηση των προϋποθέσεων της περίπτωσης δ' της παραγράφου 10 του άρθρου 5 για το πρόγραμμα επιχειρηματικής δραστηριότητας που πρέπει να διαθέτει κάθε πιστωτικό ίδρυμα. Τούτο εκπονείται από το μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα εντός ρητής προθεσμίας που ορίζεται με την απόφαση του Υπουργού Οικονομικών για τη σύσταση του μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος.

Κατά την παράγραφο 3 του άρθρου 63Ε του ν. 3601/2007, το μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα ελέγχεται μετοχικώς από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, το οποίο και καταβάλλει το σύνολο του μετοχικού του κεφαλαίου, όπως προβλέπεται στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 4 του άρθρου 63Ε. Στην ίδια παράγραφο ορίζεται ότι, προς εκπλήρωση των σκοπών του μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος, τούτο μπορεί να αναδιοργανωθεί από την Τράπεζα της Ελλάδος με κάθε κατάλληλο μέσο. Ο νόμος παραθέτει ενδεικτικώς περιπτώσεις του άρθρου 63Δ του ν. 3601/2007, καθώς και κλασικές μεθόδους του εταιρικού δικαίου, όπως η μετατροπή σε άλλης μορφής επιχείρηση, η συγχώνευση με άλλο πιστωτικό ίδρυμα, η απόσχιση κλάδου και η διάσπαση, τμημένων των κανόνων του δικαίου του ανταγωνισμού και με την επιφύλαξη των κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις

κρατικές ενισχύσεις. Και στην περίπτωση του μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος προβλέπεται ότι α) η όλη διαδικασία σύστασης μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος δεν ενεργοποιεί καθ' εαυτήν τη διαδικασία αποζημιώσεων καταθετών και επενδυτών - πελατών του ν. 3746/2009 και δεν λογίζεται ως διαδικασία αφερεγγυότητας του μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος που θα δικαιούνταν να επικαλεσθούν πιστωτές, οι απαιτήσεις των οποίων μεταφέρονται στο μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα, καθώς και ότι β) τυχόν συμβατικές ρήτρες που ενεργοποιούνται σε περίπτωση πτώχευσης ή αφερεγγυότητας ή επέλευσης άλλου γεγονότος που χαρακτηρίζεται ως «πιστωτικό γεγονός» ή ισοδύναμο της αφερεγγυότητας δεν ενεργοποιούνται ως προς το μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα και η συνδρομή των σχετικών όρων κρίνεται στο πρόσωπο του μεταβατικού και όχι του υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικού ιδρύματος (άρθρο 63Ε παρ. 8 ν. 3601/2007).

Κατά την παρ. 9 του άρθρου 63Ε του ν. 3601/2007, το μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα, ως τοιοῦτο, ανήκον δηλαδή στο ΤΧΣ και τελούν υπό το ειδικό καθεστώς του άρθρου 63Ε, έχει πεπερασμένο χρόνο λειτουργίας, έως δύο έτη, δυνάμενο να παραταθεί για λόγους χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, κατόπιν εισήγησης της Τράπεζας της Ελλάδος, για άλλα δύο έτη. Σκοπός είναι να πωληθούν οι μετοχές του μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος, όπως προβλέπεται στο άρθρο 63ΣΤ του ν. 3601/2007. Η διαδικασία πώλησης πραγματοποιείται με πλειστηριασμό που προκηρύσσει το διοικητικό συμβούλιο του μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος, ύστερα από εκτίμηση που διενεργεί ανεξάρτητος οίκος, οριζόμενος από το διοικητικό συμβούλιο. Ο πλειοδότης επιλέγεται με κριτήρια το προσφερόμενο τίμημα, την αξιολόγηση του προγράμματος επιχειρηματικής δραστηριότητας, την καταλληλότητα και οικονομική φερεγγυότητα των υποψήφιων αγοραστών και τη διατήρηση θέσεων εργασίας, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 63ΣΤ. Σε περίπτωση αποτυχίας του πλειστηριασμού των μετοχών ή αν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία πώλησης των μετοχών ή και με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, κατόπιν εισήγησης της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία μπορεί να ληφθεί κατά πάντα χρόνο εφόσον έχει καταστεί αδύνατη η πραγματοποίηση του σκοπού του μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος, το μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα λύεται αυτοδικαίως και εκκαθαρίζεται σύμφωνα με το άρθρο 68. Το προϊόν της εκκαθάρισης που αντιστοιχεί σε εισφερθέντα περιουσιακά στοιχεία του μεταβιβάζοντος πιστωτικού ιδρύματος περιέρχεται σε αυτό, αφού προηγουμένως αφαιρεθεί κάθε ποσό κρατικής ενίσχυσης που έλαβε το μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα κατά τη διάρκεια λειτουργίας του.

4.3. Νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας

Πρόσφατη νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας (ΣτΕ 4377/2013, 4378/2013 και 4379/2013, 4381/2013 και 419/2014) έκρινε θέματα ανακλήσεως αδείας λειτουργίας πιστωτικών ιδρυμάτων και εφαρμογής των μέτρων εξυ-

γίανσης. Ειδικότερα, η απόφαση 419/2014 της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας έκρινε ότι τα μέτρα εξυγίανσης αποτελούν διοικητικά μέτρα και δεν έχουν το χαρακτήρα διοικητικής κυρώσεως ή διοικητικής ποινής, ότι δεν υποκρύπτεται ιεραρχική αξιολόγηση μεταξύ των μέτρων του άρθρου 63Δ και 63Ε του ν. 3601/2007 από άποψη βαρύτητας των συνεπειών τους και περιορισμού δικαιωμάτων των διοικουμένων, μη εντασσόμενα σε σύστημα μέτρων που κλιμακώνονται με βάση τη βαρύτητα των συνεπειών τους. Το Δικαστήριο έκρινε, ορθώς, ότι ο νόμος εξοπλίζει με τα μέτρα αυτά τη Διοίκηση για να μπορέσουν τα αρμόδια όργανα «να αντιμετωπίσουν προβλήματα πιστωτικών ιδρυμάτων και να αποτρέψουν τη μετάπτωσή τους σε συστημικό κίνδυνο, σε πρόβλημα δηλαδή της χρηματοπιστωτικής αγοράς. Τα μέσα αυτά διαφοροποιούνται για να αντιστοιχούν και να είναι προσαρμοσμένα σε διαφορετικής φύσεως και τάξεως προβλήματα και συνθήκες, ανήκει δε στη διακριτική ευχέρεια της Διοίκησης να λάβει το μέτρο, το οποίο, με τις υφιστάμενες σε κάθε περίπτωση συνθήκες, κρίνεται ως το προσηφορότερο».

Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι τα άρθρα 63Ε και 68 του ν. 3601/2007 δεν αντίκεινται στο άρθρο 17 του Συντάγματος, ως μη οδηγούντα στην αποστέρηση ή τον περιορισμό περιουσιακών δικαιωμάτων των μετόχων χωρίς προηγούμενη δικαστικώς προσδιορισμένη αποζημίωσή τους, και δη από το δικαίωμα ψήφου προς ανάδειξη διοικητικού συμβουλίου ικανού να διοικήσει την τράπεζα και να οδηγήσει σε διανομή μερισμάτων. Το Δικαστήριο ορθώς διαπιστώνει ότι οι προσβληθείσες πράξεις της διοίκησης δεν περιείχαν ρύθμιση σχετική με το δικαίωμα ψήφου του μετόχου του πιστωτικού ιδρύματος προς ανάδειξη διοικητικού συμβουλίου, η δε στέρηση του εν λόγω δικαιώματος επέρχεται ως έννομη συνέπεια της ανακλήσεως της άδειας λειτουργίας του αρχικού πιστωτικού ιδρύματος και της θέσεως αυτού σε ειδική εκκαθάριση για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Όσον αφορά δε την προβληθείσα αποστέρηση από το δικαίωμα λήψεως μερίσματος, ορθώς διαπιστώνει η ως άνω απόφαση ΣτΕ 419/2014 ότι όχι μόνον δεν υπήρχαν κέρδη στο πιστωτικό ίδρυμα για να διανεμηθεί μέρισμα, αλλά τα κρίσιμα μεγέθη του ήταν αρνητικά σε βαθμό που να απαιτείται κατά τις διατάξεις της τραπεζικής νομοθεσίας η ανάκληση της άδειας λειτουργίας του, που οδηγεί αναγκαστικά σε λύση και εκκαθάριση της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας. Σημειωτέον εξάλλου ότι τα οποιαδήποτε δικαιώματα των μετόχων της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας στη φάση της ειδικής της εκκαθάρισης, π.χ. προς παρακολούθηση της πορείας της ειδικής εκκαθάρισης από τον ειδικό εκκαθαριστή, δεν περιορίζονται σε σχέση με εκείνα που έχουν οι μέτοχοι μιας απλής ανώνυμης εταιρίας που τίθεται σε καθεστώς πτώχευσης.